

การแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ศิริพร ดาบเพชร *

บทนำ

การต่อสู้เพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ เป็นสิ่งที่คู่กับประวัติศาสตร์การเมืองของจีนมาตลอด ตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ในประวัติศาสตร์จีนจะพบว่ามีการต่อสู้ของเชื้อพระวงศ์และขุนนาง เพื่อแย่งชิงราชสมบัติ รวมทั้งกลุ่มกบฏชาวนาที่ต้องการโค่นล้มราชวงศ์ และตั้งราชวงศ์ใหม่ขึ้นปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องปกติของจีน เมื่อจีนกลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ การต่อสู้เพื่ออำนาจทางการเมืองยังคงมีมาอย่างต่อเนื่อง หลังจาก ที่เหมา เจ๋อตง* (Mao Zedong, ค.ศ.1893-1976) เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ ค.ศ. 1949 แล้วนั้น การเมืองภายในของจีนก็ดำเนินมาด้วยความสับสนวุ่นวาย มีทั้งการรณรงค์ทางการเมือง มีความขัดแย้งและการแย่งชิงอำนาจกัน ระหว่างผู้นำกลุ่มแต่ละกลุ่ม โดยมีสาเหตุจากการแย่งชิงอำนาจและความขัดแย้งเรื่องแนวคิด ในการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการต่อสู้ทางการเมืองของผู้นำจีนตลอดมา เพราะหากกลุ่มใดได้รับชัยชนะ กลุ่มนั้นสามารถจะนำแนวนโยบายของตนมาใช้บริหารประเทศและควบคุมอำนาจไว้ได้

บทความนี้มุ่งเสนอเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองของจีน โดยเฉพาะในสมัย เหมา เจ๋อตง และเติ้ง เสี่ยวผิง รวมทั้งได้กล่าวถึงการเมืองจีนในยุคหลังเติ้ง เสี่ยวผิง ไว้ด้วย เพื่อให้เห็นภาพรวมของการเมืองจีนในปัจจุบัน

1. สมัย เหมา เจ๋อตง (ค.ศ.1949 – 1976)

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว เหมา เจ๋อตง ได้วางแผนการพัฒนาประเทศ และมุ่งเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ โดยวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม และจีนได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกใน ค.ศ.1954 โดย เหมา เจ๋อตง ดำรงตำแหน่งประธานประเทศหรือตำแหน่งประธานาธิบดี โจว เอินไหล ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และประกาศใช้แผนเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 1 ใน ค.ศ.1955 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่ยึดตามแบบสหภาพโซเวียตจึงเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม และได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตด้วย

อุตสาหกรรมของจีนโดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนักจึงขยายตัวได้เร็ว แต่กลับทำให้ภาคเกษตรกรรมถูกละเลย

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* คำทับศัพท์ภาษาจีนถือตามภาษาราชการ (Mandarin) หรือ สำเนียงจีนกลาง ชื่อที่คุ้นเคยจะบอกไว้ในวงเล็บ เช่น เป่ย์จิง (ปักกิ่ง) และใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนระบบการเทียบเสียงด้วยอักษรโรมันเป็นระบบพินอิน (Pinyin)

ด้านการเมือง รัฐบาลทำการรณรงค์ต่างๆ เช่น การรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาใน ค.ศ.1955 การรณรงค์ดอกไม้ร้อยดอก (Hundred Flowers) ใน ค.ศ.1956 ซึ่งเป็นการรณรงค์ที่ให้อิสระแก่ประชาชนในการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่างๆ มากขึ้น แต่การวิพากษ์วิจารณ์มีมากเกินไปจนกระทบกระเทือนพรรค จึงต้องระงับการวิจารณ์และลงโทษผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์ ก่อนหน้าที่ เหมา เจ๋อตง จะทำการรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวานั้น ได้เกิดกรณีการแย่งอำนาจและกำจัดผู้นำครั้งสำคัญครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้น ได้แก่ การกำจัด เกา กัง (Gao Gang, ค.ศ.1902 - 1954) และ เหยา ซูชื้อ (Rao Shushi)

1.1 การกำจัด เกา กัง และ เหยา ซูชื้อ

การกำจัดบุคคลทางการเมืองครั้งสำคัญในพรรคคอมมิวนิสต์จีนและในประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีขึ้นครั้งแรกใน ค.ศ. 1953 เมื่อ เกา กัง ซึ่งเป็นผู้นำคนหนึ่งของพรรค ถูกกล่าวหาว่าสมคบคิดกับ เหยา ซูชื้อ คิดจัดตั้งอาณาจักรอิสระในแมนจูเรีย คดี เกา กัง นี้ถูกเชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตด้วย

เกา กัง เข้าเป็นสมาชิกพรรคตั้งแต่ ค.ศ. 1926 ในช่วงการปฏิวัติ เกา กัง เคยเป็นผู้นำกองกำลังทหารกองโจรในมณฑลซานซี (Shaanxi) และมณฑลกานซู (Gansu) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของจีน เคยทำงานใกล้ชิดกับ เหมา เจ๋อตง และเป็นผู้นำคนหนึ่งของพรรคขณะอยู่ที่เอียน

อาน (Yenan) รวมทั้งเป็นตัวแทนของพรรคในการไปเจรจากับสหภาพโซเวียตที่กรุงมอสโกเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย¹ หลังจากตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว เกา กัง ได้เป็นสมาชิกของคณะกรรมการการเมือง เป็นหัวหน้ากองเลขานุการ และใน ค.ศ.1952 เกา กัง ซึ่งเป็นผู้นำพรรคประจำแมนจูเรีย ได้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการวางแผนแห่งชาติ (Key State Planning Commission) รับผิดชอบแผน 5 ปี ฉบับที่ 1 ส่วนเหยา ซูชื้อ เข้าเป็นสมาชิกพรรคตั้งแต่ ค.ศ.1925 เมื่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว เหยา ซูชื้อ ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าควบคุมการจัดการของพรรคและรัฐในเมืองเซี่ยงไฮ้ (Shanghai-เซี่ยงไฮ้) เป็นหัวหน้าแผนกการจัดการองค์กรของคณะกรรมการกลางของพรรค และเป็นสมาชิกคนหนึ่งในการวางแผนแห่งชาติที่มี เกา กัง เป็นประธาน

เกา กัง และ เหยา ซูชื้อ ถูกย้ายจากส่วนภูมิภาคเข้ามาประจำที่กรุงเป่ย์จิง (Beijing-ปักกิ่ง) ใน ค.ศ.1953 และทำงานร่วมกันโดยดูแลด้านเศรษฐกิจและการจัดการองค์กร แต่เมื่อเข้าสู่กลางปี ค.ศ.1953 มีข่าวลือว่าทั้งสองกล่าวคำหมิ่นประมาท หลิว เซ้าฉี (Liu Shaoqi, ค.ศ.1898-1969) ผู้นำอันดับสองของพรรค และโจว เอินไหล (Zhou Enlai, ค.ศ.1898-1976) นายกรัฐมนตรี ทำให้ เกา กัง และ เหยา ซูชื้อ ถูกสอบสวนจากคณะกรรมการกลางของพรรค² และในการประชุม

¹ Jonathan D. Spence. (1999). The Search for Modern China.496.

² Zong Huaiwen. (ed). (1989). Year of Trail , Turmoil and Triumph China From 1949 - 1988p.59.

คณะกรรมการการคลังแห่งชาติในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1953 เหม่า เจ๋อตง ได้กล่าวเตือน เกา กัง และ เหยา ชูชื้อ ให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการการเมืองในเดือน ธันวาคม ค.ศ.1953 เหม่า เจ๋อตง กล่าวในที่ประชุมว่า ถ้าตนไม่อยู่ในระหว่างการประชุมใดๆ หลิว เซ่าฉี จะทำหน้าที่แทน แต่ เกา กัง คัดค้าน นอกจากนี้ เกา กัง ได้พยายามหาผู้มาสนับสนุนให้ตนเองได้เป็นเลขาธิการของพรรค หรือเป็น รองประธานของคณะกรรมการกลาง หรือเป็น นายกรัฐมนตรีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ส่วน เหยา ชูชื้อ ที่ดูแลแผนกการจัดการองค์การของ พรรคได้เตรียมหารายชื่อคู่แข่งที่จะเป็นตัวเลือก เข้าดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเมือง ชุดใหม่ การกระทำของ เกา กัง และ เหยา ชูชื้อ ได้ถูกเปิดเผยและถูกวิจารณ์

ในการประชุมคณะกรรมการกลางของ พรรคเมื่อวันที่ 6 -10 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1954 ได้มีการลงมติว่าพรรคจะไม่ออกนอกแนวทางปกติ ในการสืบทอดอำนาจและความสำเร็จในการ ปฏิวัติสังคมนิยม และจะไม่ปรับโครงสร้างของ พรรคใหม่³ มตินี้เท่ากับยืนยันว่าการสืบทอด อำนาจจะเป็นไปตามลำดับ การกระทำของ เกา กัง และ เหยา ชูชื้อ ที่ต้องการตำแหน่งโดยข้าม ขั้นตอนถือเป็นสิ่งที่ผิด ในการประชุมครั้งนี้ เกา กัง ถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าวางแผนจัดตั้ง “อาณาจักร อิศระ” ในแมนจูเรีย และวางแผนยึดอำนาจ หลังจากมีการพิจารณาคดี เกา กัง 3 ครั้ง พรรค

ได้มีมติให้ปลด เกา กัง และ เหยา ชูชื้อ ออกจาก ทุกตำแหน่งโดยอาศัยอำนาจของพรรค เกา กัง ได้ฆ่าตัวตายหลังจากมีการตัดสินลงโทษไม่นาน

อย่างไรก็ตาม การถูกกล่าวโทษและการ หมดอำนาจของ เกา กัง เป็นเรื่องที่ยังคลุมเครือ ในประวัติศาสตร์การเมืองของจีน เพราะไม่มี หลักฐานที่พิสูจน์หรือยืนยันอย่างชัดเจนว่าทั้งสองวางแผนยึดอำนาจ แต่เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ต้องถูกกำจัด อาจมาจากการที่ เกา กัง มีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากเกินไป กล่าวคือ เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สหภาพ โซเวียตเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในแมนจูเรีย และเข้ามามีอิทธิพลในแมนจูเรียด้วย เมื่อพรรค คอมมิวนิสต์จีนยึดแมนจูเรียได้ เกา กัง ได้เข้ามา ดูแลแมนจูเรีย และพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับการ ช่วยเหลือและแนะนำจากสหภาพโซเวียตโดยตรงใน การพัฒนาอุตสาหกรรมในแมนจูเรีย รวมทั้งการ ที่สหภาพโซเวียตยังครอบครองสิทธิเหนือเส้นทาง รถไฟสายหลักในแมนจูเรีย ซึ่งมีผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจสูงโดยไม่ยอมคืนให้จีนในทันที ทำให้สหภาพโซเวียตยังมีอิทธิพลอยู่ในแมนจูเรีย นอกจากนี้ เกา กัง ยังเคยเดินทางไปมอสโก ใน ค.ศ.1945 และ 1949 ขณะเป็นเจ้าหน้าที่ พรรคในแมนจูเรีย และเป็นคนแรกที่แนะนำ ให้จีนใช้วิธีการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักแบบ สหภาพโซเวียตด้วย เหม่า เจ๋อตง ตั้งข้อสังเกต ว่า เกา กัง มีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมาก โดยดูจากการที่ เกา กัง ส่งโทรเลขแสดงความ

³ Ibid.p.60

ยินดีไปให้ โจเซฟ สตาลิน ผู้นำของสหภาพโซเวียตทุกวันที่ 15 สิงหาคม ซึ่งเป็นวันที่ญี่ปุ่นยอมจำนนแก่สหภาพโซเวียตในสงครามโลกครั้งที่ 2 เหมา เจ๋อตง เห็นว่าการที่สตาลินและเกา กัง มีความชอบพอกันมากทำให้ เกา กัง มีบทบาทสำคัญ และ เหมา เจ๋อตง เปรียบเทียบว่าแมนจูเรียเป็นเสมือนอาณานิคมของสหภาพโซเวียตในจีน⁴

การที่ เกา กัง มีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตและพยายามขึ้นมาใช้อำนาจหรือต้องการให้ส่วนภูมิภาคมีอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งอาณาจักรอิสระของ เกา กัง ในแมนจูเรียจะเท่ากับเป็นการสร้างบทบาทของสหภาพโซเวียตให้โดดเด่นขึ้นอีกครั้งในบริเวณนี้ และจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าสหภาพโซเวียตขยายอิทธิพลเข้าสู่เอเชียตะวันออกโดยเริ่มต้นจากบริเวณนี้ ดังนั้นจึงจึงจะวางว่าสหภาพโซเวียตจะเข้าแทรกแซงเหมือนสมัยปลายราชวงศ์ชิง (Qing, ค.ศ.1644-1912) และในชวงปฏิวัติ หลังจากที่สตาลินเสียชีวิตไม่นาน เกา กัง ก็หมดอำนาจ จึงมีการวิเคราะห์ว่าไม่ใช่เรื่องบังเอิญ เพราะนิกิตา ครุสชอฟ (Nikita Khrushchev) ที่ขึ้นมาแทนสตาลิน เป็นผู้ที่จีนมองว่าไม่มีความสามารถหรือบารมีเทียบเท่าสตาลิน ทำให้จีนมั่นใจในการปกครองของตนเองไม่คิดพึ่งสหภาพโซเวียตเหมือนเก่า⁵ ส่วน เกา กัง ถูกขอล่าว่าหาว่าคิดยึดอำนาจ อาจเป็นไปได้ว่าการที่

เกา กัง ใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตเกินไป ทำให้เกิดความระแวงว่า เกา กัง จะคิดเป็นใหญ่จนเป็นสาเหตุที่ทำให้ เกา กัง ถูกตั้งข้อกล่าวหาดังกล่าว และจากกรณีของ เกา กัง ทำให้ผู้นำพรรคเกรงว่าอาจจะมีผู้นำระดับสูงและมีอำนาจของพรรคกลายเป็นผู้ต่อต้านพรรคและต่อต้านการปฏิวัติ ดังนั้นจึงมีการรณรงค์ค้นหาพวกต่อต้านการปฏิวัติที่หลบซ่อนอยู่ จนกลายเป็นการรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ ค.ศ.1956 และทำให้มีคนจำนวนมากถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวาและถูกลงโทษ

1.2 ความขัดแย้งระหว่าง เหมา เจ๋อตง กับ เติ้ง เสี่ยวผิง

เหมา เจ๋อตง ประกาศใช้นโยบายก้าวกระโดดไกล (The Great Leap Forward) และจัดตั้งระบบนารวม (Collectivization) หรือคอมมูน (Commune) ใน ค.ศ.1958 ซึ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตในทุกด้านอย่างรวดเร็วด้วยการใช้แรงงานชาวจีนเพื่อเอาชนะชาติตะวันตก โดยใช้วิธีปลูกระดมมวลชนและกระตุ้นให้ชาวจีนร่วมกันพัฒนาประเทศโดยวางเป้าหมายไว้ว่าจะเร่งพัฒนาให้ทันอังกฤษภายใน 15 ปี ระยะเวลาสั้นนโยบายนี้ถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะผลผลิตทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประชาชนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้น ประกอบกับสภาพดินฟ้าอากาศเอื้ออำนวย แต่ใน ค.ศ.1959-1960 เกิดภัยธรรมชาติติดต่อกัน

⁴ Maurice Meisner. (1986). Mao's China and After.p.132.

⁵ Ibid.

หลายครั้ง วัตถุประสงค์ขาดแคลน ประชาชนเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานหนัก เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของรัฐเกรงว่า ผลผลิตจะไม่ตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้จึงบังคับประชาชนให้ทำงานและส่งรายงานเท็จแจ้งตัวเลขที่มากเกินไปจนจริงมาอย่างสับสนกลาง ทำให้เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ เกิดภาวะทุพภิกขภัย และมีประชาชนเสียชีวิตสูงประมาณ 20 – 40 ล้านคน

ความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดไกลและการจัดตั้งคอมมูนทำให้เกิดความขัดแย้งกันในหมู่ผู้นำ เหมา เจ๋อตง ถูกวิจารณ์และถูกกดดันให้ออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ.1958 โดย หลิว เซาฉี ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน แต่ เหมา เจ๋อตง ยังคงดำรงตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ในเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ค.ศ.1959 มีการประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคที่เมืองหลูชาน (Lushan) ในมณฑลเจียงซี (Jiangxi) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เฝิง เต๋อหวย (Peng Dehuai, ค.ศ.1898-1974) ได้เขียนจดหมายส่วนตัวถึง เหมา เจ๋อตง วิจารณ์ความผิดพลาดต่างๆ ของนโยบายก้าวกระโดดไกลและระบบคอมมูน แม้ว่าจดหมายที่ เฝิง เต๋อหวยเขียนถึง เหมา เจ๋อตง จะไม่มีถ้อยคำที่โจมตี เหมา เจ๋อตง โดยตรง แต่การโจมตีนโยบายที่ล้มเหลวของ เหมา เจ๋อตง ก็เหมือนกับเป็นการโจมตี เหมา เจ๋อตง ด้วย

นอกจากนี้ เหมา เจ๋อตง ยังเห็นว่า เฝิง เต๋อหวยต่อต้านตนโดยดูจากการที่ เฝิง เต๋อหวย

เคยเสนอให้ตัดคำว่า “ความคิด เหมา เจ๋อตง” ออกจากธรรมนูญของพรรค รวมทั้งการที่ เฝิง เต๋อหวย เดินทางไปดูสภาพชีวิตของชาวมณฑลหูหนาน (Hunan) ซึ่งเป็นบ้านเกิดของทั้ง เหมา เจ๋อตง และ เฝิง เต๋อหวย เพื่อพิสูจน์ว่ามีคนอดอยากจริง และตัวเลขผลผลิตต่างๆ เป็นการสมมติขึ้นทั้งสิ้น⁶ เหมา เจ๋อตง ตอบโต้โดยนำจดหมายส่วนตัวที่ เฝิง เต๋อหวย เขียนถึงไปลงในหนังสือพิมพ์และกล่าวโทษว่า เฝิง เต๋อหวยวางแผนต่อต้านพรรค มีแผนโค่นล้มระบอบการปกครองที่ เหมา เจ๋อตง เป็นผู้นำ คบคิดกับสหภาพโซเวียตวางแผนทำรัฐประหารและลบล้างคู่มือการปฏิวัติ ต่อมา เฝิง เต๋อหวย ถูกปลดจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดย หลิน เปียว (Lin Biao, ค.ศ.1908-1971) ได้ดำรงตำแหน่งแทน

จะเห็นว่าความขัดแย้งระหว่าง เฝิง เต๋อหวย กับ เหมา เจ๋อตง ไม่ใช่ความขัดแย้งจากการแย้งชิงอำนาจทางการเมือง แต่เป็นความขัดแย้งเรื่องแนวคิดในการพัฒนาประเทศ ซึ่ง เหมา เจ๋อตง ไม่ยอมรับคำวิจารณ์หรือความเห็นที่ต่างจากตน ดังนั้น เฝิง เต๋อหวย จึงต้องตกเป็นเหยื่อความต้องการรักษาอำนาจของเหมา เจ๋อตง เพราะในการประชุมที่หลูชานนี้ เหมา เจ๋อตง ใช้ประโยชน์จากการที่ เฝิง เต๋อหวย ไม่เห็นด้วยกับตนมารักษาอำนาจ โดยกำจัด เฝิง เต๋อหวย ออกไปอย่างเด็ดขาด เป็นตัวอย่างให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเหมา เจ๋อตง ได้เห็นและหวาดกลัว และ

⁶ Jonathan D. Spence. (1999). op.cit. p.551.

เป็นการให้พรรคเล็กระหว่าง เหมา เจ๋อตง หรือ
เผิง เต๋อหวย หรือคนอื่นที่ไม่เห็นด้วย ซึ่ง
พรรคเล็กรวม เหมา เจ๋อตง เรื่องนี้ทำให้อำนาจที่เริ่ม
สั่นคลอนของ เหมา เจ๋อตง มั่นคงขึ้น ส่วน เผิง
เต๋อหวย ก็กลายเป็นผู้รับเคราะห์ในเหตุการณ์นี้ไป

ความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดด
ไกล ทำให้ หลิว เซ้าฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง (Deng
Xiaoping, ค.ศ.1904-1997) เข้ามามีบทบาท
ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยใช้แนวทางแก้
ปัญหาที่แตกต่างจาก เหมา เจ๋อตง หลิว เซ้าฉี
พยายามนำระบบที่ดินส่วนตัวและระบบตลาด
เสรีกลับมาใช้ อนุญาตให้ธุรกิจขนาดเล็กของ
เอกชนดำเนินกิจการได้ มีการเปิดตลาดนัดใน
ชนบทเพื่อส่งเสริมการผลิตและการแลกเปลี่ยน
สินค้า แยกคอมมูนให้มีขนาดเล็กลงเพื่อสะดวก
ต่อการจัดการ นำระบบราคาสินค้ามาใช้ และ
หลิว เซ้าฉี ได้โจมตีนโยบายของ เหมา เจ๋อตง
ว่าความผิดพลาดกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่
เกิดขึ้นจากการก้าวกระโดดไกลนั้นมาจากภัย
ธรรมชาติ 30 ส่วน มาจากการกระทำของมนุษย์
70 ส่วน รวมทั้งเกิดการขัดแย้งภายในพรรคเรื่อง
แนวทางแก้ปัญหา ฝ่าย หลิว เซ้าฉี และ เต็ง
เสี่ยวผิง คิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้แต่ลัทธิสังคมนิยม
ถ้าทฤษฎีอื่นสามารถแก้ปัญหาได้ ทำให้ เหมา
เจ๋อตง มีความรู้สึกว่าการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ
ของหลิว เซ้าฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง เป็นการรื้อฟื้น
ระบบทุนนิยมและเป็นการใช้ลัทธิแก้ (Revision-
ism) เหมา เจ๋อตง จึงพยายามรณรงค์ให้มีการ
ศึกษาสังคมนิยมอย่างจริงจังแต่ต้องถูกขัดขวาง
จาก หลิว เซ้าฉี และผู้นำบางคนในพรรค

ในกลุ่มปัญญาชนก็ได้มีการวิพากษ์
วิจารณ์ เหมา เจ๋อตง ทางอ้อม โดยแสดงออก
ในรูปแบบบทความ บทละครและเรื่องสั้น ทำให้ เหมา
เจ๋อตง ไม่พอใจมาก รู้สึกว่าตนเองหมดความ
สำคัญลง ยิ่งการแก้ปัญหาของ หลิว เซ้าฉี ได้ผล
ดีก็เท่ากับเป็นการตอกย้ำความผิดพลาดของ
เหมา เจ๋อตง ยิ่งขึ้น ในระยะนั้นมีคำกล่าวที่ไม่น่า
พอใจสำหรับ เหมา เจ๋อตง ออกมามากมาย เช่น
“เมื่อประธานเหมาไม่ได้ศึกษา 3 วันก็ตามไม่ทัน
หลิว เซ้าฉี เสียแล้ว” ปัญญาชนที่เขียนโจมตีเหมา
เจ๋อตง ทางอ้อมได้เด่นชัดคือ อู๋ หาน (Wu Han)
รองนายกเทศมนตรีนครเป่ย์จิง เขียนบทละครชื่อ
“ให้รู่ยถูกลดจากตำแหน่ง” ลงพิมพ์ในนิตยสาร
วรรณคดีและศิลปะปักกิ่ง ฉบับประจำเดือน
มกราคม ค.ศ.1961 ในบทละครนี้ฮุนนางชื่อ ให่
รู่ย ถูกปลดจากตำแหน่งเจ้าเมือง เนื่องจากขอให้
จักรพรรดิคืนที่ดินที่เจ้าที่ดินริบไปจากชาวนาคืน
ให้ชาวนาตามเดิม ทำให้จักรพรรดิไม่พอพระทัย
และปลด ให่ รู่ย ออกจากตำแหน่ง บทละคร
เรื่องนี้ทำให้ผู้คนนึกถึง เผิง เต๋อหวย ที่ต้องถูกลด
เพราะกล้าพูดความจริงกับ เหมา เจ๋อตง

ความขัดแย้งเรื่องนโยบายการพัฒนา
ประเทศ และการที่ เหมา เจ๋อตง ถูกวิพากษ์
วิจารณ์จากกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มผู้นำในพรรคและ
ปัญญาชนได้นำไปสู่การปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งมึ
การต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันระหว่างผู้นำระดับสูง
ของพรรค โดย เหมา เจ๋อตง มีกองทัพปลดปล่อย
ประชาชน (PLA) ภายใต้การบัญชาการของ หลิน
เปียว ให้การสนับสนุน ส่วน หลิว เซ้าฉี มีสถาบัน
ของพรรคอยู่ภายใต้การควบคุม

1.3 ความขัดแย้งของผู้นำช่วงการปฏิวัติ วัฒนธรรม (ค.ศ.1966-1976)

ความขัดแย้งทางความคิดในการพัฒนาประเทศ ระหว่างฝ่ายนักปฏิบัติอย่าง หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง กับฝ่ายอนุรักษ์อย่าง เหมา เจ๋อตง และพรรคพวก เช่น หลิน เปียว และ เจียง ชิง (Jiang Qing, ค.ศ.1914-1991) รวมทั้งการที่มีแนวโน้มว่าฝ่ายนักปฏิบัติจะมีบทบาทมีอิทธิพลมากขึ้น และจะนำประเทศไปสู่ระบบทุนนิยม ละทิ้งการปฏิวัติ ทำให้ เหมา เจ๋อตง เริ่มมองว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมขึ้น⁷

การปฏิวัติวัฒนธรรมแบ่งเป็น 3 ช่วง ระยะแรกตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ.1966 ถึง การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศ ครั้งที่ 9 เดือนเมษายน ค.ศ.1969 ระยะที่สอง ตั้งแต่การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศ ครั้งที่ 9 เดือนเมษายน ค.ศ.1969 ถึงการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศครั้งที่ 10 ค.ศ.1973 และระยะที่สามตั้งแต่การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศครั้งที่ 10 ถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 1976 เมื่อแก๊ง 4 คนถูกจับกุมถือเป็นการสิ้นสุดการปฏิวัติวัฒนธรรม

ระยะ 10 ปีแรกของการปฏิวัติวัฒนธรรม เป็นช่วงที่มีการกวาดล้างศัตรูทางการเมือง และการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มอย่างรุนแรง กล่าวได้ว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงแค่ การกวาดล้างพวกลัทธิแก๊งเท่านั้น แต่ยังเป็น การกวาดล้างคู่แข่งทางการเมืองด้วย การปฏิวัติ

วัฒนธรรมช่วงแรกเป็นความขัดแย้งระหว่าง เหมา เจ๋อตง กับ หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ช่วงที่สองเป็นความขัดแย้งระหว่าง เหมา เจ๋อตง กับ หลิน เปียว ช่วงที่สามเป็นการแย่งอำนาจกัน ระหว่างแก๊งสี่คน, เต็ง เสี่ยวผิง และฮว่า กว๋อเฟิง (Hua Goufeng, ค.ศ.1921 -)

สาเหตุการปฏิวัติวัฒนธรรมโดยสรุป ได้แก่ ประการแรก เหมา เจ๋อตงต้องการรักษาอุดมการณ์ปฏิวัติไว้ไม่ให้เปลี่ยนไปเป็นลัทธิแก๊งซึ่งหันเหไปในแนวทางทุนนิยม เหมา เจ๋อตง ได้ประณามครุสชอฟของสหภาพโซเวียตว่าเป็นผู้ที่หันเหไปทางลัทธิแก๊ง และในเมืองจีนนั้น เหมา เจ๋อตง มองว่า หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นิยมลัทธิแก๊ง หลิว เซาฉี ถูกเรียกว่าเป็นครุสชอฟของจีนและเป็นผู้ที่เดินทางสายทุนนิยมหมายเลขหนึ่ง ส่วน เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้เดินทางสายทุนนิยมหมายเลขสองและบุคคลทั้งสองเป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องถูกกำจัด ประการที่สอง เหมา เจ๋อตง ต้องการกำจัดบุคคลที่เป็นศัตรูทางการเมือง ประการที่สาม ต้องการทำลายสิ่งเก่าในอดีตที่เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการปฏิวัติเรียกว่า การทำลายสี่เก่า ประกอบด้วย ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า นิสัยเก่า ประเพณีเก่า และการที่ เหมา เจ๋อตง ถูกโจมตีอย่างหนักจากความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดไกล ทำให้ เหมา เจ๋อตง ต้องสูญเสียความน่าเชื่อถือ และต้องลดบทบาทลง จึงต้องใช้วิธีการปฏิวัติวัฒนธรรมฟื้นฟูอำนาจของตน โดยกำจัดบุคคลที่เคยโจมตีเขาและบุคคลที่ขึ้นมามีบทบาททัดเทียมเขา

⁷ โบรดุบทความเรื่อง “การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน” ของ วุฒิชัย มูลศิลป์ ใน วารสารประวัติศาสตร์ 2541. และวารสารราชบัณฑิตยสถาน ตุลาคม 2540 – มกราคม 2541. 23(1).

1.4 ความขัดแย้งระหว่าง เหมา เจ๋อตง กับ หลิว เซ้าฉี

แม้ว่า เหมา เจ๋อตง จะถูกโจมตีและสูญเสียอำนาจไปมาก แต่ในฐานะผู้นำการปฏิวัติและประธานพรรคคอมมิวนิสต์ประกอบกับการนำฝ่ายทหารจากกองทัพปลดปล่อยประชาชนภายใต้การบัญชาการของ หลิน เปียว มาสนับสนุนและมีการตั้งกลุ่มปฏิวัติวัฒนธรรมกลางขึ้นมาภายใต้การดำเนินงานของเจียง ชิง ทำให้ เหมา เจ๋อตง ยังคงรักษาอำนาจและอิทธิพลไว้ได้อยู่ และได้เริ่มกำจัดศัตรูทางการเมือง ความต้องการของ เหมา เจ๋อตง ที่จะกำจัด หลิว เซ้าฉี และพรรคพวกมีขึ้นเมื่อ หลิว เซ้าฉี ขัดขวางการรณรงค์การศึกษาสังคมนิยมและการต่อสู้ทางชนชั้นต่อผู้เดินทางสายทุนนิยมในพรรคของ เหมา เจ๋อตง ทำให้ เหมา เจ๋อตง ตัดสินใจว่า หลิว เซ้าฉี ต้องถูกกำจัด^๘

ในการประชุมครั้งที่ 11 ของคณะกรรมการกลางของพรรคในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1966 ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในคณะกรรมการการเมือง (Politburo) ซึ่งเป็นองค์กรระดับสูงสุดของพรรค หลิน เปียว ได้เลื่อนจากอันดับ 6 มาอยู่อันดับ 2 โดยขึ้นเป็นรองประธานพรรคคนที่ 1 แทน หลิว เซ้าฉี ซึ่งต้องตกไปอยู่อันดับ 8 ส่วน โจว เอินไหล, จู เต๋อ (Zhu De, ค.ศ. 1886-1967), เฉิน Yun (Chen Yun, ค.ศ.1905-1995) และ เต็ง เสี่ยวผิง อยู่ในอันดับ 3, 4, 5 และ 6 ตามลำดับ นอกจากนี้คนสนิทของ เหมา

เจ๋อตง คือ คัง เซิง(Kang Sheng) และ เฉิน บ้อต้า (Chen Boda) ได้เลื่อนเป็นกรรมการประจำของกรรมการเมือง เท่ากับว่า เหมา เจ๋อตง มีคนสนิทของตนอยู่ในคณะผู้นำ และกลายเป็นว่าในการต่อสู้ทางการเมืองที่เกิดขึ้น เหมา เจ๋อตง เป็นฝ่ายได้เปรียบและสามารถจะควบคุมการทำงาน การกำหนดนโยบายต่างๆ โดยไม่ต้องกังวลว่าเสียงในคณะผู้นำจะแตกออกไปจนทำให้นโยบายที่ต้องการล้มเหลว นอกจากนี้ เหมา เจ๋อตง ยังมีกำลังจากกองทัพปลดปล่อยประชาชนและกำลังเยาวชน ที่เรียกว่า ขบวนการพิทักษ์แดง หรือเรดการ์ด (Red Guard) ให้การสนับสนุนและเป็นกลุ่มที่เหมา เจ๋อตง ใช้กำจัดศัตรูทางการเมืองด้วย

เรดการ์ดภายใต้การสนับสนุนของ เหมา เจ๋อตง ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วทั่วประเทศ และกระทำการด้วยความรุนแรง ซึ่งมีทั้งการทำทารุณกรรม ทรมาน ทำร้ายร่างกาย กล่าวประณาม กล่าวโทษและวิพากษ์วิจารณ์ บังคับให้ผู้ถูกโจมตียอมรับความผิด ผู้ที่ปฏิเสธจะถูกกล่าวโทษ บางคนต้องฆ่าตัวตายเพราะทนการทรมานไม่ไหว และมีคนจำนวนมากต้องเสียชีวิตจากความรุนแรงนี้ แต่เป้าหมายสำคัญที่ เหมา เจ๋อตง และกลุ่มปฏิวัติวัฒนธรรมกลางต้องการให้จัดการ คือ หลิว เซ้าฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ต่อมาในวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ.1966 เหมา เจ๋อตง ได้เขียนหนังสือพิมพ์กำแพงด้วยลายมือของตนเองและติดไว้ที่ทำการของคณะกรรมการกลางของพรรคมีข้อความว่า “ถล่มกองบัญชาการ”

^๘ วุฒิชัย มูลศิลป์. (ตุลาคม 2540-มกราคม 2541). “การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน”. ราชบัณฑิตยสถาน หน้า 23.

ซึ่งหมายถึงสำนักงานบริหารเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้การดูแลของประธานาธิบดี หลิว เซาฉี และรองนายกรัฐมนตรี เต็ง เสี่ยวผิง เท่ากับเป็นการบอกให้กำจัดผู้นำในพรรคที่รองลงมาจาก เหมา เจ๋อตง ยกเว้น หลิน เปียว ถึงตอนนี้นี่ฐานะของ หลิว เซาฉี ที่เป็นถึงประมุขของประเทศแทบจะไม่มีมีความสำคัญเลย เพราะอำนาจทั้งหมดขึ้นอยู่กับ เหมา เจ๋อตง เพียงคนเดียว

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1966 เหมา เจ๋อตง มีคำสั่งให้ หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ออกแถลงการณ์วิพากษ์ตนเอง คำสั่งนี้เป็นเสมือนการดูท่าทีของทั้งสองว่าจะต่อต้านหรือยอมเชื่อฟัง ซึ่งถ้าทั้งสองยอมวิพากษ์ตนเองยอมทำให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับ เหมา เจ๋อตง ไม่กล้าแสดงการต่อต้านออกมา อีกประการคือ เหมา เจ๋อตง อาจจะยังไม่มั่นใจว่าถ้าใช้มาตรการรุนแรงไปแล้วจะสามารถกำจัด หลิว เซาฉี กับพรรคพวกโดยง่ายหรือไม่ เพราะยังมีผู้นำของพรรคและผู้นำทหารหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับการรณรงค์ของ เหมา เจ๋อตง แต่ถ้า หลิว เซาฉี ยอมรับอำนาจและนโยบายของ เหมา เจ๋อตง โดยยอมวิพากษ์ตนเอง ก็จะเป็นการเน้นถึงอำนาจของ เหมา เจ๋อตง และระงับเสียงวิพากษ์วิจารณ์หรือต่อต้านลงไปได้ ปรากฏว่า หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ยอมวิพากษ์ตนเอง เหมา เจ๋อตง จึงบอกว่าทั้งคู่ไม่ควรถูกประณามจากการกระทำที่ผ่านมาอีกต่อไป แต่หลังจากนี้บทบาทของ หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ก็ลดลง

ในหนังสือเรื่อง หงส์ป่า (Wild Swans) ของ ยุง จาง (Yung Zhang) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์หนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการหมดความสำคัญ ของ หลิว เซาฉี ไว้ว่า สมัยที่ผู้เขียนเป็นเรดการ์ด ได้เดินทางไปกรุงเป่ย์จิงกับเพื่อน เพื่อเข้าพบประธานเหมาในพิธีที่จัตุรัสเทียนอันเหมินเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ.1966 ซึ่งเป็นช่วงที่ หลิว เซาฉี ถูกโจมตีแล้ว ผู้เขียนบอกว่า หลิว เซาฉี มีท่าทางเงิบขริ่มและเหนื่อยหน่าย ในการสวนสนามครั้งใดมักจะอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สำคัญเสมอและในครั้งนี่ หลิว เซาฉี อยู่ในรถคันเกือบสุดท้าย ผู้เขียนกล่าวว่าในขณะนั้นไม่มีความรู้สึกสงสารเลย แม้ว่า หลิว เซาฉี จะเป็นถึงประธานาธิบดี แต่ก็ไม่มีความหมายต่อคนรุ่นผู้เขียนที่เติบโตมากับลัทธิเหมาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และคิดว่าถ้าหากเป็นปฏิบัติกับประธานเหมา ก็ควรถูกกำจัด⁹ จากข้อเขียนนี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จอันเยี่ยมยอดในการใช้ลัทธิเทิดทูนตัวบุคคลของ เหมา เจ๋อตง

การปฏิวัติวัฒนธรรมรุนแรงมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ ค.ศ.1967 โดยเฉพาะที่เมืองเซี่ยงไฮ้ซึ่งเป็นฐานอำนาจของ เหมา เจ๋อตง และกลุ่มปฏิวัติวัฒนธรรมกลาง ช่วงนี้ หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ไม่ได้ปรากฏตัวท่ามกลางสาธารณชนแต่ยังถูกโจมตีจากกลุ่มพรรคพวกของ เหมา เจ๋อตง ทั้งจาก คัง เซิง และกลุ่มของ เจียง ชิง คือ จาง ชุนเฉียว (Zhang Chunqiao, ค.ศ.1917 -), เหยา เหวินหยวน (Yao Wenyuan, ค.ศ.1932 -) และหวาง หงเหวิน (Wang Hongwen, ค.ศ.1934 - 1992)

⁹ ยุง จาง. (2539). หงส์ป่า เล่ม 2. หน้า 104.

หลิว เซ่าฉี และครอบครัวต้องประสบเคราะห์กรรมในครั้งนี้นี้ด้วย โดย หลิว เซ่า ฉี และ หวาง กวงเม่ย (Wang Guangmei) ภรรยา ถูก เรดการ์ดบุกเข้าจับกุมในวันที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 ในบ้านพักที่เขตจงหนานไห่ (Zhongnan hai) ซึ่งเป็นเขตที่พักของผู้นำสำคัญของพรรค ทั้งสอง ถูกทำร้าย ถูกทรมาน ถูกพาเดินประจานไปตามท้องถนนโดยถูกจับแต่งกายราวกับเป็นตัวตลก ถูกกล่าวประณามด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย และ หลิว เซ่าฉี ถูกบังคับให้วิจารณ์ตนเองว่าดำเนินงานผิดพลาดให้ยอมรับว่าเป็นทุนิยม ต่อมาในเดือนกันยายน หลิว เซ่าฉี เขียนจดหมายถึง เหมา เจ๋อตง ขอลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีด้วยเหตุผลว่าต้องการรักษาคำสัตย์และเกียรติยศของประธานาธิบดีของประเทศไว้ไม่ให้ถูกเหยียบย่ำ ส่วนตนเมื่อไม่มีตำแหน่งแล้วจะถูกทำทารุณกรรมก็ไม่เป็นไร หลิว เซ่าฉี ถูกทรมานจนขาพิการ ถูกริบยาโรคเบาหวานซึ่งเป็นโรคประจำตัวทำให้อาการทรุดหนัก และต้องถูกย้ายไปคุมขังอยู่ที่ในมณฑลเหอหนาน (Henan) ใน ค.ศ.1969 ต่อมา ถูกปลดออกจากการเป็นสมาชิกพรรคในข้อหาเป็นผู้ทรยศหักหลัง เป็นสุนัขรับใช้ลัทธินายทุน และจักรวรรดินิยม

หลิว เซ่าฉี ไม่ได้รับการดูแลแม้ว่าจะป่วยหนักด้วยโรคปอดบวม ต่อมาจึงถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ.1969 ในบันทึกหลักฐานการเสียชีวิตนั้นใช้ชื่อว่า หลิว เว่ยหลง อายุ 71 ปี ตายด้วยโรคติดต่ออย่างร้ายแรง หลิว เซ่าฉี ตายไปในสภาพคนอนาถา ไม่มีตำแหน่ง ไม่มีญาติพี่น้องทั้งที่เคยเป็นถึงประธานาธิบดี

ของประเทศ ด้านครอบครัวของ หลิว เซ่าฉี นั้น หวาง กวงเม่ย ภรรยาของเขาถูกแยกไปขังอยู่ที่เรือนจำแห่งหนึ่งในกรุงเป่ย์จิงตั้งแต่ ค.ศ.1969 จนได้รับการปล่อยตัวใน ค.ศ.1979 ส่วนบุตรชายคนโตถูกทำร้ายจนเสียชีวิตในมองโกเลีย บุตรชายคนที่ 2 ถูกขังลี้มในคุกมืด 11 ปี จนเป็นโรคขาดอาหารและวัณโรคเรื้อรังหลังจากถูกปล่อยตัวออกมาเพียง 3 เดือนก็เสียชีวิต ส่วนบุตรสาวถูกเนรเทศไปอยู่ที่มองโกเลียในเขตที่ลำบากที่สุด ทำให้ห่างไกลจากการคุกคาม

เหมา เจ๋อตง, หลิว เซ่าฉี และ ช่ง ชิงหลิง ภรรยาของ ดร.ซุน ยัตเซน

สำหรับ เต็ง เสี่ยวผิง นั้นนับว่าเคราะห์ดีกว่า หลิว เซ่าฉี มาก ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1967 เต็ง เสี่ยวผิง ถูกประณามอย่างเป็นทางการว่าเป็นผู้ที่เดินทางสายทุนนิยมหมายเลข 2 จึงถูกนำตัวไปประจานและทรมานโดยพวกเรดการ์ด ถูกถอดจากตำแหน่งทางการเมืองแต่ยังได้เป็นสมาชิกพรรคอยู่ เต็ง เสี่ยวผิง ถูกกัก

บริเวณอยู่ในบ้านพัก ต่อมาถูกส่งไปอยู่ที่เมืองหนานชาง (Nanchang) มณฑลเจียงซี (Jiangxi) ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1969 พร้อมกับภรรยา โดยทำงานเป็นกรรมกรในชุมชนเครื่องจักรกล ตั้งเสี่ยวผิง อยู่ที่หนานชางจนถึงช่วงที่ หลิน เปียว เสียชีวิตจึงได้กลับกรุงเป่ย์จิงอีกครั้ง ส่วนลูกของตั้ง เสี่ยวผิง ก็ต้องประสบภัยจากการปฏิวัติวัฒนธรรมเช่นกัน โดย ตั้ง หลิน (Deng Lin) ถูกส่งไปทำงานหนักที่มณฑลเหอเป่ย์ (Hebei) ตั้ง ผู่ฟาง (Deng Pufang) ถูกตัดสิทธิไม่ได้รับปริญญาและถูกผลักตกจากตึกชั้น 3 ทำให้กลายเป็นอัมพาตครึ่งล่าง ตั้ง หนาน (Deng Nan) ถูกกักบริเวณไม่ให้กลับบ้าน ส่วน ตั้ง หยง (Deng Yong) และ ตั้ง จื้อฟาง (Deng Zhifang) ถูกส่งไปตัดนีสัยและทำงานหนักที่หมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในมณฑลซานซี (Shanxi)

การแตกแยกกันของผู้ในระดับสูงในช่วงนี้สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปฏิวัตินิยมกับกลุ่มปฏิบัตินิยม ทั้งสองกลุ่มมีแนวทางการทำงานและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะยึดมั่นในลัทธิคอมมิวนิสต์เหมือนกัน เหมา เจ๋อตง ยึดอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ที่เป็นหลักการอย่างแท้จริงในการสร้างและพัฒนาประเทศ แต่ หลิว เซาฉี มุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นแนวทางที่เบี่ยงเบนจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น เหมา เจ๋อตง จึงมองว่า หลิว เซาฉี ผีใฝ่แนวทางทุนนิยม เมื่อพิจารณาความขัดแย้งของ เหมา เจ๋อตง และ หลิว เซาฉี ตั้งแต่ต้นแล้ว อาจสรุป

ได้ว่าความขัดแย้งของทั้งสองมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่ทั้งสองมีแนวทางการทำงานที่แตกต่างกัน ผลงานของ เหมา เจ๋อตง แสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดล้มเหลว ส่วนผลงานของ หลิว เซาฉี ในการเข้ามาแก้ปัญหาหนี้ถือว่าประสบความสำเร็จทำให้ หลิว เซาฉี และพรรคพวกนิยมแนวทางทุนนิยมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ความสำเร็จของ หลิว เซาฉี เท่ากับตอกย้ำความผิดพลาดของ เหมา เจ๋อตง ทำให้ฐานะและบทบาทของ เหมา เจ๋อตง ลั่นคลอนและที่สำคัญที่สุดคือทำให้อุดมการณ์คอมมิวนิสต์สิ้นสะเทือน การถูกทำทนายอำนาจและอุดมการณ์จาก หลิว เซาฉี ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามย่อมทำให้ เหมา เจ๋อตง ไม่พอใจและนำไปสู่การกวาดล้างศัตรูทางการเมืองซึ่ง เหมา เจ๋อตง ก็ประสบความสำเร็จ

1.5 ความขัดแย้งระหว่าง เหมา เจ๋อตง กับ หลิน เปียว

ความขัดแย้งระหว่าง เหมา เจ๋อตง กับ หลิน เปียว อยู่ในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมระยะที่สอง จากการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคครั้งที่ 9 ในเดือนเมษายน ค.ศ.1969 หลิน เปียวได้รับแต่งตั้งให้เป็นทนายทางการเมืองของ เหมา เจ๋อตง ทำให้ หลิน เปียว กลายเป็นผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพลรองจาก เหมา เจ๋อตง เพียงคนเดียว แต่ถึงแม้ว่า หลิน เปียว จะมีฐานะเป็นทนายทางการเมือง เหมา เจ๋อตง ก็ยังคงไม่ไว้วางใจ หลิน เปียว นักและพยายามลดอำนาจของ หลิน เปียว ให้น้อยลง¹⁰ กล่าวได้ว่าทั้ง เหมา

¹⁰ วุฒิชัย มูลศิลป์. (ตุลาคม 2540 – มกราคม 2541). เล่มเดิม หน้า 107.

เจอตง และ หลิน เปียว ต่างก็หวังประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดย เหมา เจ๋อตง ใช้ประโยชน์จาก หลิน เปียว ในการรณรงค์ทางการเมืองและกำจัดฝ่ายตรงข้ามในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมระยะแรก ส่วน หลิน เปียว ต้องการสร้างอำนาจบารมีภายในพรรค ต้องการตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะต้องการสืบทอดอำนาจจาก เหมา เจ๋อตง ทำให้ หลิน เปียว ยกย่องเชิดชู เหมา เจ๋อตง อย่างถึงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวยกย่องว่า เหมา เจ๋อตง เป็นยอดอัจฉริยะบุคคล เป็นผู้นำที่เยี่ยมยอดที่สุด รวมทั้งยกย่องเชิดชูผลงานของ เหมา เจ๋อตง และตอบสนองนโยบายของ เหมา เจ๋อตง ทุกประการ ซึ่ง เหมา เจ๋อตง ได้กล่าวว่า หลิน เปียว ยกย่องเขามากเกินไปและปฏิเสธคำยกย่องนั้น ความขัดแย้งระหว่างผู้นำในระยะนี้แม้จะไม่เปิดเผยรุนแรงเหมือนช่วงก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม แต่ก็มีความขัดแย้งสูงเพราะการที่ หลิน เปียว มีอำนาจมากขึ้นทั้งในพรรคและในกองทัพ ทำให้ เหมา เจ๋อตง ต้องการลดบทบาทของ หลิน เปียวลง รวมทั้งต้องการลดบทบาททางการเมืองของฝ่ายทหารลงด้วย

ความขัดแย้งมากขึ้นเมื่อ หลิน เปียว ต้องการให้ เหมา เจ๋อตง คงตำแหน่งประธานาธิบดีเอาไว้เพราะหวังว่าจะได้ดำรงตำแหน่ง แต่บ้างก็บอกว่า หลิน เปียว ต้องการให้ เหมา เจ๋อตง ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี แต่ เหมา เจ๋อตง ปฏิเสธและกล่าวหาว่า หลิน เปียว อยากเป็นประธานาธิบดีเสียเอง¹¹ ในการประชุมของ

คณะกรรมการกลางที่เมืองหลูซานในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1970 มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และนำไปสู่ความขัดแย้งมากขึ้น เมื่อ หลิน เปียว ต้องการรักษาอำนาจของตนไว้ แต่ เหมา เจ๋อตง ต้องการควบคุม และ เหมา เจ๋อตง ยังได้ยกเลิกตำแหน่งประธานาธิบดีไปด้วย ต่อมากลุ่มของ หลิน เปียว ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกลัทธิแก้แค้นและคิดแผนร้ายเช่นเดียวกับที่ หลิว เซ้า ฉี เคยประสบมาแล้ว แต่ เหมา เจ๋อตง ยังไม่อาจกำจัด หลิน เปียว ได้โดยทันที เพราะ หลิน เปียว ยังมีอำนาจในกองทัพอยู่มาก

ความขัดแย้งอีกประการ คือ เรื่องการต่างประเทศ เหมา เจ๋อตง เริ่มสนใจที่จะติดต่อกับสหรัฐอเมริกา แต่ หลิน เปียว ต้องการให้ปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตมากกว่าที่จะเป็นประเทศทุนนิยมอย่างสหรัฐอเมริกา เหมา เจ๋อตง จึงเริ่มลดบทบาทของ หลิน เปียว โดยจับกุมคนสนิทของ หลิน เปียว คือ เงิน ป้อต้า ไปควบคุมไว้ ทำให้ หลิน เปียว ขาดที่ปรึกษาในการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งในช่วงนี้ หลิน เปียว อาจคิดถึงสิ่งที่เคยเกิดขึ้นกับ หลิว เซ้า ฉี ว่าอาจจะเกิดกับตัวเองก็ได้ ดังนั้นตามรายงานที่เปิดเผยในภายหลังจากที่ หลิน เปียว เสียชีวิตแล้วของการเงินบอกว่า หลิน เปียว วางแผนทำรัฐประหารโค่นล้มอำนาจของ เหมา เจ๋อตง และบอกว่าเป็นแผนที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตด้วย แต่แผนล้มเหลว หลิน เปียว และครอบครัวจึงหนีไปยังกรุงมอสโก แต่เครื่องบินตกที่เขต

¹¹ เขียน ธีระวิทย์. (2527). จีนผลัดแผ่นดิน. หน้า 12.

มองโกเลียออก ทำให้เสียชีวิตหมดทั้งลำในวันที่ 13 กันยายน ค.ศ.1971 ต่อมา หลิน เปียว ถูก ประณามว่าวางแผนยึดอำนาจจาก เหมา เจ๋อตง ดำเนินการร่วมกับ หลิว เซ่าฉี ในการคัดค้าน นโยบายต่อต้านอเมริกา-ช่วยเกาหลีของ เหมา เจ๋อตง พยายามบ่อนทำลายตำแหน่งของ เหมา เจ๋อตง พยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์กับสหภาพ โซเวียต ต่อต้านเรื่องความต้องการให้พรรค กำหนดกองทัพของ เหมา เจ๋อตง เป็นตัวแทน นักลัทธิแก้ไขในประเทศ และสุดท้ายต้องถูกขับชื่อ ออกจากพรรค

ความขัดแย้งที่นำไปสู่จุดจบของ หลิน เปียว นั้นน่าจะมาจากการที่พยายามยกย่อง

เหมา เจ๋อตง จนเกินไป ทำให้ดูไม่มีความจริงใจ นอกจากทำไปเพื่อผลประโยชน์ และการที่มี อำนาจมากเกินไปทำให้ไม่เป็นที่ไว้วางใจของ เหมา เจ๋อตง รวมทั้งการพยายามเข้ามามีบทบาท ทางการเมืองมากขึ้นทำให้น่าไปสู่อุบัติความไม่พอใจ ความไม่ไว้วางใจและการที่ หลิน เปียว ถูกกำจัด ไปครั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ หลิน เปียว สร้างศัตรูในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมระยะแรก ไว้มาก และการขึ้นมาใช้อำนาจอย่างรวดเร็วบน ความเดือดร้อนของผู้อื่นก็ย่อมทำให้มีผู้ไม่พอใจ เป็นจำนวนมาก ดังนั้นการเสียชีวิตของ หลิน เปียว อาจมีสาเหตุมาจากการการถูกคู่แข่งหรือ ศัตรูที่ตกอำนาจไปสมัยก่อนจัดการก็เป็นได้¹²

ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนร่วมประชุม ที่เมืองกว่างโจว ในเดือนมกราคม ค.ศ.1960 จากขวาไปซ้าย ได้แก่ เต็ง เสี่ยวผิง, เหมา เจ๋อตง, เฝิง เจิน, หลอ รู่ยซิง, โจว เอินไหล, เสือ หลง และ เน่ย หรงเจิน ในจำนวนนี้ เต็ง, เฝิง, หลอ, เสือ และ เน่ย ถูกปลดในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม

¹² เทียน วีระวิทย์. (2527). เล่มเดิม หน้า 12

ขบวนการพิทักษ์แดง หรือเรดการ์ด (Red Guard) ที่เหมา เจ๋อตง ใช้เป็น
กองกำลังกำจัดฝ่ายตรงข้ามในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม

เจียง
เจี๋ย
ผิง

หลิน
เปียว

เจียง ชิง
จาง ซุนเจียว
กลุ่มผู้นำในแก๊งสี่คน

1.6 การแย่งชิงอำนาจของผู้นำ 3 กลุ่มระหว่าง แก๊งสี่คน, เต็ง เสี่ยวผิง และ ฮั่ว กว๋อเฟิง

หลังจาก หลิน เปียว เสียชีวิตแล้ว ผู้นำที่มีอำนาจและบทบาทสำคัญสูงสุดเหลือเพียง เหมา เจ๋อตง และ โจว เอินไหล แต่ โจว เอินไหล สุขภาพไม่ดี จึงนำ เต็ง เสี่ยวผิง กลับมาช่วยงานซึ่ง เหมา เจ๋อตง ก็สนับสนุน ส่วนแก๊งสี่คนโดยเฉพาะ เจียง ชิง ภรรยาของ เหมา เจ๋อตง ซึ่งถูกยกให้เป็นหัวหน้าแก๊งพยายามแย่งอำนาจและโจมตี โจว เอินไหล กับ เต็ง เสี่ยวผิง ความขัดแย้งของผู้นำเริ่มรุนแรงขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งในเรื่องการสืบทอดตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของโจว เอินไหล และตำแหน่งประธานพรรคของ เหมา เจ๋อตง รวมทั้งความขัดแย้งเรื่องการพัฒนาประเทศก็เกิดขึ้นอีก

เมื่อ เหมา เจ๋อตง ให้มีการวิพากษ์ขงจื้อในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1973 แก๊งสี่คนได้ขยายเป็นการ “วิพากษ์หลินเปียว วิพากษ์ขงจื้อ” และโจมตี โจว เอินไหล แต่ เหมา เจ๋อตง ได้ปกป้องโจว เอินไหล โดยบอกว่า ถ้าจะวิพากษ์ โจว เอิน

ไหล ก็ต้องวิพากษ์ตนด้วย แก๊งสี่คนจึงได้หยุดการวิพากษ์ โจว เอินไหล แก๊งสี่คนพยายามเสริมสร้างอำนาจโดยขยายอิทธิพลไปควบคุมหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนโดยใช้การโฆษณาชวนเชื่อและโจมตีคู่แข่ง ขณะเดียวกันก็ใช้วิธีการยุบเหยให้ เหมา เจ๋อตง ระวัง เต็ง เสี่ยวผิง โดยใช้เรื่องที่ เต็ง เสี่ยวผิง มีอำนาจมากขึ้นและการที่นโยบายของ เต็ง เสี่ยวผิง ไม่ได้พูดถึงการต่อสู้ทางชนชั้นอย่างที่ เหมา เจ๋อตง ต้องการทำให้ เหมา เจ๋อตง ไม่ค่อยพอใจ เต็ง เสี่ยวผิง นัก ทางด้าน เต็ง เสี่ยวผิง นั้นได้รับการสนับสนุนและแนะนำจาก โจว เอินไหล ที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งจึงไม่ได้แสดงบทบาทด้วยตนเอง และในเดือนมกราคม ค.ศ.1975 การประชุมเต็มคณะครั้งที่ 2 ของคณะกรรมการกลางมีมติแต่งตั้ง เต็ง เสี่ยวผิง เป็นกรรมการประจำกรมการเมือง เป็นรองประธานคณะกรรมการทหารของพรรค เป็นเสนาธิการกองทัพปลดปล่อยประชาชน เป็นรองนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เต็ง เสี่ยวผิง รับผิดชอบบริหารงานแทน โจว เอินไหล ด้วย เมื่อกลับมามีอำนาจ เต็ง เสี่ยวผิง ก็ได้

ทำการฟื้นคืนอำนาจให้แก่สมาชิกพรรคและ
เจ้าหน้าที่ที่ตกอำนาจในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม
ระยะแรก สร้างอำนาจภายในพรรคและรัฐบาล
เพื่อกำจัดการก่อกองคน

ถึงแม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะมีเป้าหมายเดียวกัน
เรื่องการพัฒนาประเทศให้จีนกลายเป็น
ประเทศที่ยิ่งใหญ่ในสังคมโลก แต่สิ่งที่แตกต่างกัน
คือกลุ่มฝ่ายซ้ายที่นำโดยแก๊งสี่คนมองว่าการ
พัฒนาเศรษฐกิจหรือการติดต่อกับต่างประเทศ
เป็นเรื่องรอง เรื่องหลักคือการมีอำนาจบริหาร
ประเทศอย่างแท้จริง ที่ผ่านมากลุ่มนี้ไม่มีอำนาจ
อย่างแท้จริง แต่ที่ขึ้นมามีบทบาทก็เพราะได้รับ
การหนุนหลังจาก เหมา เจ๋อตง หากหมดยุคของ
เหมา เจ๋อตง กลุ่มของตนก็อาจหมดอำนาจได้
ดังนั้นจึงต้องพยายามยึดอำนาจทางการเมือง
เอาไว้ให้ได้

เมื่อ โจว เอินไหล ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่
8 มกราคม ค.ศ.1976 เต็ง เสี่ยวผิง ได้รับผิดชอบ
ดูแลงานของนายกรัฐมนตรีแทน โจว เอินไหล
จนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ พรรคจึงได้ประกาศให้
ฮั่ว กว๋อเฟิง (Hua Guofeng, ค.ศ.1921 -)
รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการสนับสนุนจาก เหมา
เจ๋อตง รักษาการตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปก่อน
ความขัดแย้งของสองกลุ่มนี้มากขึ้น ต่างฝ่ายต่าง
หาโอกาสโค่นล้มฝ่ายตรงข้ามและเป็นแก๊งสี่คน
ที่ประสบความสำเร็จ โดยในวันที่ 5 เมษายน
เป็นวันชิงหมิง (Qingming-ชิงเม้ง) ซึ่งเป็น

วันที่ผู้คนจะพากันไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ในวันที่
ประชาชนได้เดินทางมาแสดงความเคารพและ
ไว้อาลัย โจว เอินไหล ที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน
แต่แก๊งสี่คนขัดขวางโดยเก็บพวงมาลาและคำไว้อาลัย
ที่ประชาชนนำมาวางไว้รวมทั้งยังห้าม
การไว้อาลัยด้วย ทำให้เกิดการจลาจลและเกิดการ
ปะทะกัน ประชาชนถูกทำร้าย ถูกยิงเสียชีวิต
และบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก แก๊งสี่คนกล่าวโจมตี
ว่า เต็ง เสี่ยวผิง อยู่เบื้องหลังความวุ่นวายครั้งนี้
และ เจียง ชิง ได้กล่าวว่า เต็ง เสี่ยวผิง เป็นตัวแทน
ของพวกทุนนิยม¹³ ประกอบกับการที่แก๊งสี่คน
ยุ้งให้ เหมา เจ๋อตง หวาดระแวง เต็ง เสี่ยวผิง
มาตลอด ทำให้ เต็ง เสี่ยวผิง ต้องถูกปลดออกจาก
ทุกตำแหน่ง คงเหลือแต่เพียงการเป็นสมาชิก
พรรคเท่านั้น และ เต็ง เสี่ยวผิง ได้หนีไปอยู่
ภายใต้การคุ้มครองของผู้บัญชาการทหารภาค
กว่างโจว (Guangzhou) ทางจีนตอนใต้

แม้ว่าแก๊งสี่คนจะประสบความสำเร็จใน
การกำจัด เต็ง เสี่ยวผิง แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะ
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกลับไปตกอยู่กับ ฮั่ว กว๋อ
เฟิง ซึ่งได้ร่วมมือกับแก๊งสี่คนกำจัด เต็ง เสี่ยวผิง
ได้สำเร็จ¹⁴ การแย่งชิงอำนาจในช่วงนี้ ฮั่ว กว๋อเฟิง
กลายเป็นผู้ที่ขึ้นมามีอำนาจโดยไม่มีใครคาดคิด
มาก่อน เพราะโดยพื้นฐานแล้ว ฮั่ว กว๋อเฟิง เป็น
เพียงเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ไม่มีบทบาทความสำคัญ
ต่อการเมืองของประเทศเลย ฮั่ว กว๋อเฟิง เป็น
ชาวมณฑลส่านซี เคยเป็นเลขาธิการพรรค

¹³ Maurice Meisner. (1999). *Mao's China and After*. p.403.

¹⁴ วุฒิชัย มูลศิลป์.(ตุลาคม 2540 – มกราคม 2541) *เล่มเดิม*. หน้า 108.

คอมมิวนิสต์ ประจำเชียงตานในมณฑลหูหนาน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของ เหมา เจ๋อตง ต่อมาได้เลื่อนเป็นเลขาธิการพรรคประจำมณฑลหูหนาน และได้พบกับ เหมา เจ๋อตง ซึ่งพอใจในการทำงานของ ฮั่ว กว๋อเฟิง จึงได้รับการสนับสนุนจนได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เมื่อ โจว เอินไหล เสียชีวิตได้เกิดการแย่งชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกันขึ้น หลังจาก เต็ง เสี่ยวผิง ตกอำนาจไปแล้ว แก๊งสี่คนต้องการให้ จาง ชุนเจียว หรือ หวาง หงเหวิน คนใดคนหนึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ เหมา เจ๋อตง ก็ได้ให้ ฮั่ว กว๋อเฟิง ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ.1976

เมื่อ เหมา เจ๋อตง ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ.1976 ฮั่ว กว๋อเฟิง อ้างตัวเป็นทายาทที่ถูกต้องของ เหมา เจ๋อตง ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์อีกตำแหน่งหนึ่ง ทำให้แก๊งสี่คนไม่พอใจการแย่งชิงอำนาจจึงดำเนินต่อไป แต่ ฮั่ว กว๋อเฟิง ได้ร่วมมือกับฝ่ายทหารซึ่งสนับสนุน เต็ง เสี่ยวผิง ด้วย ทั้งสองฝ่ายร่วมกันวางแผนกำจัดแก๊งสี่คนโดยบุกเข้าจับกุมตัวในวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ.1976 ทำให้แก๊งสี่คนต้องหมดอำนาจไปในที่สุดและใน ค.ศ.1981 แก๊งสี่คนถูกตัดสินโทษโดย เจียง ซิง และ จาง ชุนเจียว ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตส่วน หวาง หงเหวิน และ เหยา เหวินหยวน ต้องโทษจำคุกประมาณ 14 - 16 ปี

สรุปได้ว่าการแย่งชิงอำนาจในช่วงนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักปฏิบัติ ประกอบด้วย

ผู้นำพลเรือนและทหารที่มุ่งจะพัฒนาประเทศให้ทันสมัย เห็นความสำคัญของเศรษฐกิจมากกว่าอุดมการณ์และการปฏิวัติ ผู้นำกลุ่มนี้คือ เต็ง เสี่ยวผิง กลุ่มฝ่ายซ้าย เป็นกลุ่มที่เน้นอุดมการณ์และการปฏิวัติ เชื่อมมั่นในวิธีการปลุกระดมมวลชนซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้นำกลุ่มนี้ คือ แก๊งสี่คน กลุ่มสุดท้ายคือพวกสายกลาง เป็นผู้ที่ไม่ได้ร่วมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างชัดเจน เคยเป็นผู้นำระดับท้องถิ่นแล้วย้ายมาอยู่ส่วนกลาง เช่น ฮั่ว กว๋อเฟิง

2. สมัย เต็ง เสี่ยวผิง (ค.ศ.1978-1997)

2.1 ความขัดแย้งระหว่าง เต็ง เสี่ยวผิง และ ฮั่ว กว๋อเฟิง

หลังจากแก๊ง 4 คนหมดอำนาจแล้ว ฮั่ว กว๋อเฟิง ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งนายกรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการกลางและประธานคณะกรรมการทหารของพรรค ฮั่ว กว๋อเฟิง พยายามหาเสียงสนับสนุนและสร้างบารมีของตนโดยใช้ลัทธิเทิดทูนตัวบุคคลทำการยกย่อง เหมา เจ๋อตง และแสดงตัวว่าเป็นทายาทที่ถูกต้องชอบธรรมของ เหมา เจ๋อตง ส่วน เต็ง เสี่ยวผิง ซึ่งยังไม่ได้กลับมามีตำแหน่งใดๆ ได้เขียนจดหมายถึง ฮั่ว กว๋อเฟิง 2 ฉบับ แสดงการสนับสนุนมติของคณะกรรมการและสนับสนุน ฮั่ว กว๋อเฟิง¹⁵ อาจเป็นไปได้ว่า เต็ง เสี่ยวผิง ให้การสนับสนุน ฮั่ว กว๋อเฟิง อย่างบริสุทธิ์ใจ หรืออาจจะต้องการแสดง

¹⁵ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). "เต็ง เสี่ยวผิงกับการทำประเทศจีนให้ทันสมัย". *ประวัติศาสตร์* : 31.

ตัวให้ ฮั่ว กว๋อเฟิง รู้ว่า เต็ง เสี่ยวผิง ยังอยู่ใน
วงการเมืองจีนและต้องการกลับเข้ามาทำงาน
การเมืองอีกและมีผู้นำคนอื่นให้การสนับสนุนอยู่
เบื้องหลังด้วย ส่วน ฮั่ว กว๋อเฟิง แม้จะมีตำแหน่ง
สูงสุด แต่ถ้าเทียบบารมีและผู้สนับสนุนแล้วยัง
สู้ เต็ง เสี่ยวผิง ไม่ได้ ผลที่สุดคณะกรรมการกลาง
ของพรรคได้ลงมติในการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 3
ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1977 แต่งตั้งให้ เต็ง
เสี่ยวผิง กลับมาดำรงตำแหน่งรองประธาน
คณะกรรมการการเมือง รองประธานคณะ
กรรมการกิจการทหาร รองนายกรัฐมนตรี และ
หัวหน้าฝ่ายในกองทัพปลดปล่อยประชาชน

เมื่อ เต็ง เสี่ยวผิง กลับมามีอำนาจเหมือน
เดิมแล้ว การแย่งชิงอำนาจระหว่างเขากับ ฮั่ว
กว๋อเฟิง ได้ปะทุขึ้นอีก แต่เป็นไปในลักษณะที่
ไม่เปิดเผยไม่ได้ใช้วิธีการหักล้างกันอย่างรุนแรง
แต่ต่างฝ่ายต่างใช้วิธีการหาผู้สนับสนุน ใช้วิธีการ
เสริมสร้างอำนาจบารมี ซึ่ง ฮั่ว กว๋อเฟิง ไม่อาจ
เทียบกับ เต็ง เสี่ยวผิง ได้เลย เพราะ เต็ง เสี่ยวผิง
ทำงานในฐานะผู้นำประเทศคนหนึ่งมายาวนานมี
ความสามารถเป็นที่ยอมรับและมีกลุ่มสนับสนุน
ที่มีอิทธิพลในพรรคและในวงการทหาร ส่วน ฮั่ว
กว๋อเฟิง เฟิงจะมีบทบาทในฐานะผู้นำประเทศ
และก่อนหน้านั้นก็ไม่เคยเป็นที่รู้จักในระดับ
ประเทศมาก่อน แต่ขึ้นมาโดยได้รับการสนับสนุน
จาก เหมา เจ๋อตง ดังนั้น ฮั่ว กว๋อเฟิง จึงใช้บารมี
ของเหมาสร้างความชอบธรรมให้ตัวเอง เช่น
ใช้วิธีการยกย่อง เหมา เจ๋อตง โดยสร้างหอรำลึก
ประธานเหมาซึ่งเป็นที่เก็บศพของ เหมา เจ๋อตง
ที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน จัดพิมพ์สรรนิพนธ์ของ

เหมา เจ๋อตง ใช้คติพจน์ของ เหมา เจ๋อตง เป็น
แนวทางในการทำงานโดยเฉพาะหลักการ “อะไร
ก็ได้” หรือ “จะเอาอย่างไรก็ได้ทั้งสองอย่าง”
(two whatevers) นอกจากนี้ ฮั่ว กว๋อเฟิง ยังใช้
วิธีการเผยแพร่รูปภาพที่มีตนกับ เหมา เจ๋อตง
อยู่คู่กันเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นทายาทที่ถูกต้อง
ของประธานเหมา

สำหรับ เต็ง เสี่ยวผิง ได้ใช้วิธีกำจัดคู่แข่ง
อย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยได้ฟื้นตำแหน่งให้แก่
บรรดาผู้นำที่ตกอำนาจไปสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม
พยายามลดอิทธิพลอุดมการณ์และแนวความคิด
ของ เหมา เจ๋อตง โดยวิพากษ์วิจารณ์ว่า เหมา
เจ๋อตง ทำดี 70 ส่วน ผิดพลาด 30 ส่วน และ
ยืนยันอย่างเป็นทางการว่าการปฏิวัติวัฒนธรรม
ผิดทั้งหมดเพื่อประเมินฐานะของ เหมา เจ๋อตง
ในประวัติศาสตร์ให้ชัดเจน ทำการเลือกสมาชิก
คณะกรรมการกลางขึ้นมาใหม่โดยผู้ที่หลุดออก
ไปส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความผูกพันกับ เหมา เจ๋อตง
หรือพวกที่สนับสนุนแก๊ง 4 คน ส่วนผู้ที่เข้าไปใหม่
ก็เป็นอดีตสมาชิกที่เคยถูกขอลาสมัยปฏิวัติ
วัฒนธรรมและเป็นพวกหรือสนับสนุน เต็ง เสี่ยว
ผิง ปรากฏว่าในคณะกรรมการกลางตอนนี้มี ฮั่ว
กว๋อเฟิง ดำรงตำแหน่งประธาน ส่วนรองประธาน
ได้แก่ เย่ เจี้ยนอิง (Ye Jianying), เต็ง เสี่ยวผิง,
หลี่ เซียนเนียน (Li Xiannian) และ วัง ตงซิง
(Wang Dongxing) มีเพียง ฮั่ว กว๋อเฟิง และ
วัง ตงซิง เท่านั้นที่ยึดหลักการ “อะไรก็ได้” ของ
เหมา เจ๋อตง

นอกจากนี้ เต็ง เสี่ยวผิง ได้โจมตี ฮั่ว
กว๋อเฟิง โดยเสนอหลักการ “แสวงหาความจริง

จากข้อเท็จจริง” (Seek truth from facts) ซึ่งเน้นว่าการกระทำและคำพูดต้องคล้องจองกัน และทฤษฎีกับการปฏิบัติจะต้องเป็นอย่างเดียวกัน เท่ากับว่าเป็นการคัดค้านหลักการอะไรก็ได้ที่ฮั่ว กว๋อเฟิง ยึดถือ ด้านนโยบายเศรษฐกิจทั้งคู่ก็แตกต่างกัน โดย เต็ง เสี่ยวผิง ใช้นโยบาย 4 ทันสมัย ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาด้านเกษตร อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การป้องกันประเทศ ส่วน ฮั่ว กว๋อเฟิง ยึดนโยบายเศรษฐกิจแบบเก่าที่เป็นแบบรวมศูนย์และระบบคอมมูน

การดำเนินงานต่างๆ ของ เต็ง เสี่ยวผิง ตั้งแต่กลับมามีอำนาจอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นตำแหน่งให้ผู้ที่ตกอำนาจในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม ลดอิทธิพลของ เหมา เจ๋อตง หรือมีคนของตนเข้าไปดำรงตำแหน่งต่างๆ ทำให้ เต็ง เสี่ยวผิง กลับมามีอำนาจอีกครั้ง กล่าวได้ว่าตั้งแต่ขึ้นปี 1979 เต็ง เสี่ยวผิง ขึ้นเป็นผู้นำประเทศ มีอำนาจโดยพฤตินัย และในการเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 28 มกราคม – 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1979 ก็ได้รับการต้อนรับเหมือนเป็นประมุขของประเทศ เท่ากับว่าตำแหน่งต่างๆ ของ ฮั่ว กว๋อเฟิง เป็นเพียงตำแหน่งโดยนิตินัย ไม่มีอำนาจและบทบาทเหมือน เต็ง เสี่ยวผิง และในวันที่ 9 กันยายน 1980 ฮั่ว กว๋อเฟิง ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดย จ้าว จื่อหยาง (Zhao Ziyang, ค.ศ.1919 -) ซึ่งเป็นคนของเต็ง เสี่ยวผิง ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน ส่วน เต็ง เสี่ยวผิง อยู่ในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ต่อมาในวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ.1981 ฮั่ว กว๋อเฟิง ก็ได้ลาออก

จากตำแหน่งประธานพรรค โดย หู เย่าปิง ซึ่งเป็นคนของ เต็ง เสี่ยวผิง ขึ้นดำรงตำแหน่งแทนและเป็นเลขาธิการพรรคควบคู่ไปด้วย ส่วนตำแหน่งประธานคณะกรรมการกิจการทหารนั้นตกเป็นของ เต็ง เสี่ยวผิง และใน ค.ศ.1983 หลี่ เซียนเนียน พันธมิตรอีกคนของ เต็ง เสี่ยวผิง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีซึ่งถือเป็นตำแหน่งประมุขของประเทศ

เห็นได้ว่าถึงแม้ เต็ง เสี่ยวผิง จะไม่ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญสูงสุด แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองอย่างแท้จริงก็คือ เต็ง เสี่ยวผิง เพราะผู้นำที่ดำรงตำแหน่งสำคัญทั้ง 3 คือ ประธานาธิบดี, นายกรัฐมนตรี และเลขาธิการพรรค เป็นผู้ที่ เต็ง เสี่ยวผิง เลือกลงมาทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกัน เต็ง เสี่ยวผิง ก็สามารถกำจัด ฮั่ว กว๋อเฟิง ที่เป็นทายาทการเมืองของ เหมา เจ๋อตง ออกไปได้สำเร็จ เท่ากับว่า เต็ง เสี่ยวผิง ได้ลดบทบาทและอิทธิพลที่เหลืออยู่ของฝ่ายซ้ายได้

2.2 ความขัดแย้งจากการใช้นโยบาย 4 ทันสมัย

เต็ง เสี่ยวผิง ประกาศใช้นโยบาย 4 ทันสมัย ในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ ค.ศ.1978 แม้ว่าการใช้นโยบาย 4 ทันสมัย จะประสบความสำเร็จและได้รับการตอบรับจากประชาชนส่วนใหญ่ แต่ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์และคัดค้านจากบางกลุ่ม เช่น กลุ่มทหารอาวุโสที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายปรับปรุงกองทัพเพราะต้องถูกปลดเกษียณพ้นจากตำแหน่งเดิมที่เคยได้รับความสะดวกสบาย นโยบายการลดกำลังทหาร

ทำให้ฝ่ายทหารได้รับงบประมาณน้อยลง ที่สำคัญทหารส่วนใหญ่ยังมีความคิดอนุรักษ์นิยมและติดอยู่กับแนวความคิดของ เหมา เจ๋อตง ทำให้มักจะไม่เห็นด้วยกับแนวทางที่ขัดกับ เหมา เจ๋อตง

กลุ่มผู้นำอาวุโสบางกลุ่มยังเห็นว่าการปฏิรูปและการเปิดประเทศเป็นการดำเนินนโยบายที่ก้าวเร็วเกินไป ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาสังคมที่มีการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกและแนวคิดเสรีนิยมเข้าสู่จีน ปัญหาการทุจริต ปัญหาราคาสินค้าขึ้นสูง รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เงิน ยูน นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นสมาชิกอาวุโสของคณะกรรมการประจำของกรมการเมืองได้ตำหนินโยบายปฏิรูปของ เต็ง เสี่ยวผิง และเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วย

แม้ว่ากลุ่มที่ต่อต้านคัดค้านนโยบายของ เต็ง เสี่ยวผิง จะมีน้อย แต่ก็มีการแสดงต่อต้านรุนแรงซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐบาลและพรรครัฐบาลจึงหามาตรการป้องกันโดยมีการรณรงค์ต่อต้าน “มลภาวะทางจิตใจ” หรือ “spiritual pollution” ใน ค.ศ.1983 แม้จะพยายามป้องกันการแพร่เข้ามาของวัฒนธรรมและแนวคิดตะวันตก แต่การเปิดประเทศก็นำแนวคิดตะวันตกเข้ามาในหมู่นักศึกษา ปัญญาชน โดยเฉพาะเมืองใหญ่ๆ อย่าง เป่ย์จิง และชางไห่ ซึ่งได้เรียกร้องประชาธิปไตยถึงขั้นมีการเดินขบวนในกรุงเป่ย์จิง เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.1986 และแพร่ไปสู่เมืองอื่นๆ อีก ทางทหารได้เข้าปราบปรามและพยายามใช้มาตรการผ่อนปรน เช่น ปลดปล่อยตัวผู้นำนักศึกษา ความเคลื่อนไหว

ของนักศึกษาครั้งนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจีนอย่างกระทันหัน โดย หู เย่าปิง ถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ในเดือนมกราคม ค.ศ.1987 และ จ้าว จื่อหยาง เข้าดำรงตำแหน่งแทน ส่วนตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตกเป็นของ หลี่ เฝิง (Li peng, ค.ศ.1928 -)

หู เย่าปิง ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ.1980 และตั้งแต่นั้นดำรง หู เย่าปิง มักจะถูกฝ่ายอนุรักษ์นิยมโจมตีอยู่เสมอ เพราะ หู เย่าปิง ชอบวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของ เหมา เจ๋อตง ส่วนฝ่ายอนุรักษ์นิยมในกองทัพไม่ยอมรับบทบาทและสถานะของ หู เย่าปิง เพราะถือว่ายังมีอาวุโสไม่มากพอที่จะดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค และไม่เคยมีบทบาททางการเมืองมาก่อน รวมทั้งไม่พอใจที่ หู เย่าปิง ในฐานะเลขาธิการพรรคซึ่งต้องรับผิดชอบงานด้านอุดมการณ์ แต่กลับยอมให้มีการเผยแพร่แนวความคิดแบบเสรีนิยม และสนับสนุนให้นักศึกษาปัญญาชนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมาตลอด ซึ่งฝ่ายอนุรักษ์นิยมถือว่าเป็นการทำทายนานาจอพรรคโดยตรงและไม่พอใจที่ หู เย่าปิง ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์การเดินขบวนของนักศึกษาได้ ทำให้ หู เย่าปิง ถูกบังคับให้ลาออกใน ค.ศ.1987

การลาออกของ หู เย่าปิง ซึ่งถูกมองว่าเป็นการถูกกดดันหรือถูกบังคับให้ลาออก อาจพิจารณาได้ว่า เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้ขอร้องเพื่อต้องการประนีประนอมกับกลุ่มอนุรักษ์นิยม และเพื่อจะลดกระแสความขัดแย้งภายใน

พรรคกลาง และการที่ หู เย่าปัง เป็นผู้ใกล้ชิดและสนับสนุนการปรับปรุงพรรคและการใช้นโยบาย 4 ทันสมัยของ เต็ง เสี่ยวผิง ซึ่งฝ่ายอนุรักษนิยมไม่พอใจ ดังนั้นการที่ หู เย่าปัง ต้องออกจากตำแหน่งไปส่วนหนึ่งอาจเป็นเรื่องการทำทนายอำนาจของ เต็ง เสี่ยวผิง จากฝ่ายอนุรักษนิยมก็เป็นได้ แต่จะเห็นว่าอำนาจของ เต็ง เสี่ยวผิง ยังมั่นคงอยู่เพราะ จ้าว จื่อหยาง ซึ่งเป็นคนของ เต็ง เสี่ยวผิง ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคแทน หรืออาจจะเป็นไปได้ว่า หู เย่าปัง ถูกบังคับให้ลาออกเนื่องจาก เต็ง เสี่ยวผิง เองก็ไม่เห็นด้วยกับความคิดที่จะปฏิรูปการเมืองของ หู เย่าปัง

2.2 การกำจัดผู้นำกลุ่มอนุรักษนิยมของ เต็ง เสี่ยวผิง

การที่ หู เย่าปัง ต้องลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคในเดือนมกราคม ค.ศ.1987 ถือว่าเป็นชัยชนะของฝ่ายอนุรักษนิยมที่ต่อต้านนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของ เต็ง เสี่ยวผิง มาโดยตลอดและแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างฝ่ายปฏิรูปกับฝ่ายอนุรักษ แต่ในการประชุมพรรคครั้งที่ 13 ในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ค.ศ.1987 ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทและอิทธิพลของ เต็ง เสี่ยวผิง ที่ยังมีต่อการเมืองภายในของจีน โดยในการประชุมครั้งนี้มีการเลือกตั้งตำแหน่งสำคัญๆ ของคณะกรรมการกลางของพรรคด้วย ซึ่งบุคคลที่ เต็ง เสี่ยวผิง สนับสนุนและกำหนดให้เป็นผู้สืบทอดทางการเมืองต่างก็ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ทั้งสิ้น เช่น จ้าว จื่อหยาง ได้เป็นเลขาธิการพรรคและรองประธานคนที่ 1 ของคณะกรรมการกิจการทหาร หลี เฝิง ได้เป็น

กรรมการประจำกรมการเมืองและรักษาการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รวมทั้งกดดันให้ผู้นำอาวุโสของฝ่ายอนุรักษนิยม เช่น เฉิน ยุ่น (อายุ 82 ปี), วาน หลี (อายุ 71 ปี), เฝิง เจิ้น (อายุ 85 ปี) (Peng Zhen, ค.ศ.1902 - 1997) ลาออกจากตำแหน่งในคณะกรรมการประจำกรมการเมือง ซึ่งเป็นองค์การบริหารที่กำหนดนโยบายสำคัญของพรรค ส่วน เต็ง เสี่ยวผิง ก็ลาออกจากตำแหน่งต่างๆ ยกเว้นตำแหน่งประธานคณะกรรมการกิจการทหาร

นับว่าเป็นชัยชนะของ เต็ง เสี่ยวผิง ในการกำจัดและจำกัดบทบาทของผู้นำฝ่ายอนุรักษนิยมที่มีอายุมากและไม่เห็นด้วยกับนโยบายการปฏิรูปออกไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เท่ากับว่า เต็ง เสี่ยวผิง กำหนดให้ จ้าว จื่อหยาง เป็นผู้สืบทอดอำนาจต่อ และในสมาชิกคณะกรรมการการเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สนับสนุนแผนปฏิรูปเศรษฐกิจของ เต็ง เสี่ยวผิง อย่างไรก็ตามการที่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิรูปของ เต็ง เสี่ยวผิง เช่น เฉิน ยุ่น ยังมีตำแหน่งในพรรคแม้จะไม่ใช้ตำแหน่งสำคัญก็ตาม แต่อาจเป็นไปได้ว่ายังมีการถ่วงดุลอำนาจภายในพรรคระหว่างฝ่ายปฏิรูปกับฝ่ายอนุรักษอยู่ รวมทั้ง เต็ง เสี่ยวผิง อาจพยายามประนีประนอมยอมให้ เฉิน ยุ่น คัดค้านตนได้ เพราะเต็ง เสี่ยวผิงและ เฉิน ยุ่น มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน โดยทั้งคู่เป็นกลุ่มเดียวกับอดีตประธานาธิบดี หลิว เซ่าฉี เป็นผู้คัดค้านความคิดของพวกเขาฝ่ายซ้ายหัวรุนแรงที่นิยมประธานเหมาอย่างมกมาย และเคยถูกกวาดล้างในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมทั้งคู่ แต่นโยบาย

เศรษฐกิจของทั้ง 2 คนแตกต่างกัน เงิน ยูน สนับสนุนการวางแผนนโยบายเศรษฐกิจจาก ส่วนกลางและไม่เห็นด้วยกับนโยบายเศรษฐกิจ แบบเสรีนิยมของ เต็ง เสี่ยวผิง

2.3 การหมัดอำนาจของ จ้าว จื่อหยาง จากกรณีการเรียกร้องประชาธิปไตย ค.ศ.1989

เมื่อ หู เย่าปัง เสียชีวิตในวันที่ 15 เมษายน ค.ศ.1989 บรรดานักศึกษาในมหาวิทยาลัยใน กรุงเป่ย์จิงได้เขียนข้อความไว้อาลัย หู เย่าปัง และ เดินขบวนไปที่จัตุรัสเทียนอันเหมินจนกลายเป็น การเรียกร้องประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมือง การชุมนุมได้ขยายไปยังเมืองอื่นๆ ของจีน ทางภาคจีนประกาศห้ามการชุมนุม แต่นักศึกษา ปัญญาชนและประชาชนทั่วไปยังคงชุมนุมกัน อยู่ที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน

การเจรจาระหว่างรัฐบาลและผู้ชุมนุม ไม่อาจตกลงกันได้ ในวันที่ 19 พฤษภาคม 1989 จ้าว จื่อหยาง และ หลี่ เฝิง เดินทางไปพบนักศึกษา ที่จัตุรัสเทียนอันเหมินแต่ก็ยังไม่อาจตกลงกันได้ ต่อมามีการประชุมของคณะกรรมการประจำ ของกรมการเมือง แต่ตกลงกันไม่ได้เพราะมี ความเห็นแตกเป็น 2 ฝ่าย เกี่ยวกับมาตรการใน การยุติการชุมนุมประท้วง จ้าว จื่อหยาง เห็นว่า ควรใช้การประนีประนอมและเปิดการเจรจากับ นักศึกษา ส่วนผู้นำอาวุโส เช่น เต็ง เสี่ยวผิง, เฝิง เจิ้น, หลี่ เซียนเนี่ยน, เงิน ยูน รวมทั้ง หลี่ เฝิง มีมติให้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังเข้า

ปราบปราม จ้าว จื่อหยาง ไม่เห็นด้วยกับมตินี้ จึงขอลาป่วย 3 วัน และไม่ร่วมในการประกาศ กฎอัยการศึกกับนายกรัฐมนตรี หลี่ เฝิงและ ประธานาธิบดี หยาง ช่างคุน (Yang Shangkun, ค.ศ.1907 – 1998)

หลังจากการปราบปรามอย่างรุนแรงใน วันที่ 4 มิถุนายน 1989 ทำให้ประชาชนและ นักศึกษาเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ต่อมาวันที่ 23-24 มิถุนายน คณะกรรมการกลางของพรรค ได้จัดการประชุมลงมติว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็น “การกบฏต่อต้านการปฏิวัติ” (Counter Revolutionary Rebellion) และลงมติว่า จ้าว จื่อหยาง ทำความผิดที่สนับสนุนความปั่นป่วน แบ่งพรรคออกเป็นฝ่าย และมีมติปลด จ้าว จื่อหยาง ออกจากทุกตำแหน่งในพรรค คงเหลือ แต่การเป็นสมาชิกพรรค

การหมัดอำนาจของ จ้าว จื่อหยาง สะท้อน ให้เห็นถึงความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมือง ระหว่างผู้นำจีน การที่ จ้าว จื่อหยาง ไม่เห็นด้วย กับการใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมของ เต็ง เสี่ยวผิง อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ถูกปลด จ้าว จื่อหยาง กลายเป็นผู้แพ้และเหมือนกับว่า เต็ง เสี่ยวผิง เป็นฝ่ายชนะ แต่ที่จริงแล้วน่าจะเป็น ชัยชนะของกลุ่มอนุรักษนิยม เช่น หลี่ เฝิง, หยาง ช่างคุน และกลุ่มผู้นำอาวุโสที่เกษียณไปแล้วเช่น เงิน ยูน, หลี่ เซียนเนี่ยน และเฝิง เจิ้น และเป็นความพ่ายแพ้ของผู้นำแนวปฏิรูป ซึ่ง เต็ง เสี่ยวผิง เคยสนับสนุนมาตลอด¹⁶

¹⁶ จูลีฟ ชินวรวโร. (2533). “จีน” ใน เอเชียรายปี 1990 / 2533. หน้า 207.

เมื่อ จ้าว จื่อหยาง พ้นจากตำแหน่งไป
เต็ง เสี่ยวผิง ได้เลือก เจียง เจ๋อหมิน (Jiang
Zemin, ค.ศ.1926 -) เลขานุการพรรคประจำ
ช่างให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทน และในเดือน
พฤศจิกายน ค.ศ.1989 เต็ง เสี่ยวผิง ลาออกจาก
ตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหาร เจียง
เจ๋อหมิน ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน แต่ เต็ง เสี่ยวผิง
ยังเป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุด ในช่วงนี้ผู้นำในจีน
แยกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้นำรุ่น
อาวุโสที่มีชีวิตร่วมสมัยกับ เต็ง เสี่ยวผิง เช่น เจิน
ยูน, เฝิง เจิ้น, หยาง ช่างคุน และว่าน หลี (Wan Li,
ค.ศ.1917-)

ในบรรดาบุคคลเหล่านี้ เจิน ยูน และ
หยาง ช่างคุน จัดว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจและกล้า
ท้าทายอำนาจของ เต็ง เสี่ยวผิง อยู่เสมอ แต่
หลังจากการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์
จีนครั้งที่ 14 ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1992 ก็แสดง
ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการกำจัดผู้นำอาวุโสฝ่าย
อนุรักษนิยม ซึ่งฝ่ายอนุรักษนิยมในตอนนั้นไม่ได้
หมายถึงฝ่ายซ้ายหัวเก่าแบบเดียวกับแก๊งสี่คน
แต่หมายถึงฝ่ายที่ไม่เห็นกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ
ของ เต็ง เสี่ยวผิง โดยเฉพาะเรื่องการนำระบบ
ทุนนิยมมาเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูป
ในต้นปีก่อนหน้าที่จะมีการประชุมนี้ เต็ง เสี่ยวผิง
ได้เดินทางไปเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น
(Shen zhen) ในมณฑลกวางตุ้งและเขตเศรษฐกิจ
พิเศษอื่นๆ ในเวลาต่อมา

การปรากฏตัวของ เต็ง เสี่ยวผิง ที่เขต
เศรษฐกิจพิเศษ เป็นการแสดงถึงแนวทางที่เน้น
การปฏิรูปเศรษฐกิจและเป็นการแสดงว่าตนมี
อำนาจเหนือฝ่ายอนุรักษนิยม การเดินทางไปเขต
เศรษฐกิจพิเศษนี้ทำให้สื่อของรัฐพากันลงข่าว
และเขียนถึงแต่ความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจ
พิเศษ รวมทั้งเสนอข่าวเกี่ยวกับนโยบายและคำ
กล่าวของ เต็ง เสี่ยวผิง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบาย
ปฏิรูป การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่าง
คึกคักและกลายเป็นเรื่องหลักทางการเมืองจีน
การปฏิรูปเศรษฐกิจของ เต็ง เสี่ยวผิง ทำให้ฝ่าย
อนุรักษนิยมไม่พอใจมานานแล้ว แต่กระแส
การเคลื่อนไหวของการปฏิรูปนี้ถือว่าเป็นกระแส
ที่แรงมากเกินกว่าที่ฝ่ายอนุรักษนิยมจะทำลายได้

ต่อมาฝ่ายปฏิรูปได้ประกาศทำลายสิ่ง
ที่เรียกว่า “3 เหล็ก” ประกอบด้วย ซามเหล็ก
หมายถึง สวัสดิการต่างๆ ที่ข้าราชการจีนจะได้รับ
ตลอดไป เก้าอี้เหล็ก หมายถึง ตำแหน่งที่ข้าราชการ
จะดำรงอยู่ได้ตลอดไป และเงินเดือนเหล็ก
หมายถึง รายได้ในรูปต่างๆ ที่ชอบธรรมที่ข้าราชการ
จะได้รับตลอดไป ซึ่ง 3 เหล็กก็คือระบบที่
รัฐบาลรับประกันการมีงานทำของคนจีนซึ่งเป็น
ภาระทางเศรษฐกิจของประเทศ¹⁷ หลังจากนั้น
การปฏิรูปต่างๆ ก็ออกมามากมายฝ่ายอนุรักษ
นิยมไม่อาจแสดงการคัดค้านอย่างเปิดเผย หรือ
ถ้าจะแสดงการคัดค้านก็จะเริ่มต้นด้วยการกล่าว
สนับสนุนนโยบายการปฏิรูปก่อน แล้วจึงกล่าว

¹⁷ วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2536). “จีน”. ใน *เอเชียรายปี 1993/2536*. หน้า 199.

แสดงความไม่เห็นด้วยเรื่องการปฏิรูปตาม
วัฒนธรรมตะวันตกรวมถึงนโยบายเปิดเขต
เศรษฐกิจพิเศษของ เต็ง เสี่ยวผิง แต่เมื่อมาถึง
เดือนมิถุนายน ค.ศ.1992 หลังจากการรณรงค์
การปฏิรูปครั้งนี้ผ่านไปได้เพียง 6 เดือนรัฐบาล
จีนก็ประกาศว่าจะยุติการโจมตี 3 เหล็ก การ
ประกาศยุติครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้อำนาจ
ของฝ่ายอนุรักษนิยมจะน้อยกว่าฝ่ายปฏิรูป แต่
คงพอจะมีอำนาจต่อรองอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม
ในการปฏิรูปครั้งนี้ก็ทำให้ “ซามเหล็ก” ก็ถูก
ทำลายลงไปแทบจะไม่มีเหลือ¹⁸

หลังจากความพยายามแย่งอำนาจกัน
ระหว่างสองฝ่าย ปรากฏว่าฝ่ายปฏิรูปกลายเป็น
ฝ่ายมีชัยชนะหลังจากการประชุมสมัชชาพรรค
คอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 14 ในเดือนตุลาคม
ค.ศ.1992 จู หรงจี (Zhu Rongji, ค.ศ.1929 -)
ผู้ที่มีแนวคิดปฏิรูปและเป็นผู้ที่ เต็ง เสี่ยวผิง
สนับสนุนได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งกรรมการกลาง
ประจำกรมการเมือง ขณะเดียวกันผู้นำอาวุโส
ฝ่ายอนุรักษนิยมก็ได้ลาออกจากตำแหน่งต่างๆ
ไปหลายคน และในการประชุมครั้งนี้ได้มีการ
แต่งตั้งสมาชิกเพิ่มจากเดิม โดยผู้ที่ได้รับการ
แต่งตั้งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ทำให้อำนาจของ
ฝ่ายปฏิรูปอยู่เหนือฝ่ายอนุรักษนิยม ส่วน เต็ง
เสี่ยวผิง ยังมีอำนาจมั่นคงและการปฏิรูปก็ดำเนิน
ไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ดำเนินงานสำคัญ 2 คน
คือ เจียง เจ๋อหมิน และ จู หรงจี และเมื่อ เฉิน ยุน

ได้เสียชีวิตลงในวันที่ 10 เมษายน ค.ศ.1995
ส่วน หยาง ช่างคุน ซึ่งถูกลดอำนาจไปแล้วบรรดา
ผู้นำอาวุโสที่เหลืออยู่ไม่กี่คนก็ไม่สามารถจะฟื้น
คืนอำนาจมาเท่าเทียม เต็ง เสี่ยวผิง ได้เลย

มีการวิเคราะห์ว่า เต็ง เสี่ยวผิง และพรรค
พวกเลือกที่จะอยู่แนวหลัง สร้างภาพพจน์ให้โลก
เห็นว่าไม่ต้ององการอำนาจแต่แท้ที่จริงแล้วยัง
หวงแหนอำนาจ มีอำนาจและใช้อำนาจ เต็ง
เสี่ยวผิง ใช้ประสบการณ์ความสามารถส่วนตัว
ในการแย่งชิงอำนาจและรักษาอำนาจด้วยความ
ขยันส่วนตัว ใช้ประเพณีจีนที่ให้ความเคารพ
ยำเกรงผู้อาวุโสเป็นเครื่องมือ และการมีพรรคพวก
หรือผู้ที่เคยประสบเคราะห์กรรมทางการเมือง
เหมือนกันเป็นผู้สนับสนุน รวมทั้งแสวงหาทายาท
ทางการเมืองที่อยู่ในโอวาทและเป็นผู้ที่เขาคัด
เลือกขึ้นมาเอง¹⁹

3. สมัยปัจจุบัน

หลังจากการถึงแก่อสัญกรรมของของ เต็ง
เสี่ยวผิง เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1997 มีการ
คาดการณ์ว่าการแย่งชิงอำนาจของผู้นำจะเกิด
ขึ้นอีก เพราะ เจียง เจ๋อหมิน นั้นแม้จะได้รับเลือก
จาก เต็ง เสี่ยวผิง โดยตรง แต่ชั่วอำนาจหลายฝ่าย
ในจีนยังไม่ยอมรับเสียทีเดียว ตรงกันข้ามกลับ
ต้องการเป็นใหญ่เสียเอง กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์
จากการเสียชีวิตของ เต็ง เสี่ยวผิง โดยตรงก็คือ
กลุ่มหัวอนุรักษที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการปฏิรูป

¹⁸ แหล่งเดิม, หน้า 200.

¹⁹ เจียน ชีระวิทย์. (2533). แหล่งเดิม, หน้า 25.

แต่คนที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นคู่แข่งและคู่ปรับตัวจริงของ เจียง เจ๋อหมิน ก็คือ เฉียว ลี ผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภาประชาชนแห่งชาติหรือประธานรัฐสภาจีน เฉียว ลี เป็นนักการเมืองระดับสูงที่มีข่าวคราวออกมาน้อยแต่จัดว่าเป็นผู้นำที่มีบารมีสูง และเคยพยายามเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐสภาให้เป็นสถานิติบัญญัติที่มีอำนาจอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นเครื่องหมายว่าต้องการผลักดันจีนให้เข้าสู่ระบบการเมืองแบบหลายพรรค นอกจากนี้ในการกล่าวปิดประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1997 เฉียว ลี ได้กล่าวชื่นชมเต็ง เสี่ยวผิง เรื่องการปฏิรูปเศรษฐกิจ แต่กลับไม่ได้กล่าวถ้อยคำใดๆ ที่แสดงความหมายว่าจะจงรักภักดีต่อ เจียง เจ๋อหมิน เลย ทั้งที่กองทัพและผู้นำคนอื่นต่างกล่าวว่าจะจงรักภักดีต่อประธานาธิบดี เจียง เจ๋อหมิน แต่ผู้เดียว

นอกจากนี้ เฉียว ลี เป็นเพียงผู้เดียวเท่านั้นที่กล้ากล่าววิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ เจียง เจ๋อหมิน อย่างตรงไปตรงมา ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เจียง เจ๋อหมิน กับ เฉียว ลี มีความขัดแย้งกันหลายครั้งจนมีข่าวลือว่า เจียง เจ๋อหมิน พยายามกำจัด เฉียว ลี ออกจากตำแหน่งประธานรัฐสภาให้มาเป็นรองประธานพรรคแทนซึ่งเป็นตำแหน่งที่เป็นรอง เจียง เจ๋อหมิน โดยตรง

นอกจากนี้ เจียง เจ๋อหมิน ยังพยายามแสวงหาแนวร่วมจากกลุ่มต่างๆ เพื่อใช้เป็นฐานเสริมอำนาจบารมีทางการเมืองของตนโดยมีฐานสนับสนุนจากกลุ่มช่างไห่ของ จู หรงจี ที่ได้รับฉายาว่าเป็น "ซาร์เศรษฐกิจของจีน" และเป็นผู้ที่

ได้รับเลือกจาก เต็ง เสี่ยวผิง โดยตรงให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 รับผิดชอบดูแลด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งยังมีภาวะวิเคราะห้กันอีกว่า เจียง เจ๋อหมิน พยายามดึงสหรัฐอเมริกาเข้ามาเป็นตัวแปรในการเสริมสร้างอำนาจบารมีของตนในสายตาประชาคมโลกโดยถือโอกาสที่ นางเมดาลิน อัลไบรท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1997 เป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ รวมถึงเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนตนเพื่อเสริมสร้างบารมีและความน่าเชื่อถือทางการเมืองให้ประจักษ์แก่สายตาคู่แข่งภายในประเทศ กลุ่มอำนาจของจีนในช่วงนี้แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม เจียง เจ๋อหมิน กับกลุ่มช่างไห่ของ จู หรงจี กลุ่มเฉียว ลี กลุ่มนายกรัฐมนตรี หลี เฝิง และกลุ่มทหาร

แต่หลังจากการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 15 เมื่อวันที่ 12-18 ตุลาคม ค.ศ.1997 กับการประชุมสภาประชาชนแห่งชาติครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 5-19 มีนาคม ค.ศ. 1998 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งต่างๆ ทางการเมืองของจีน โดย เจียง เจ๋อหมิน ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอีกสมัย ซึ่งเท่ากับยังกุมอำนาจในรัฐบาลและในกองทัพไว้ได้ต่อไป หลี เฝิง ได้ดำรงตำแหน่งประธานสภาประชาชนแห่งชาติ จู หรงจี ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน หลี เฝิง ที่ครบวาระ และ หู จินเทา (Hu Jintao, ค.ศ.1942 -) ผู้นำรุ่นใหม่ ได้ดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดี ส่วน เฉียว ลี

ได้ลาออกจากตำแหน่งประธานรัฐสภาและไม่รับตำแหน่งทางการเมือง ทำให้กระแสความขัดแย้งต่างๆ ลดลง มีการประนีประนอมกันมากขึ้น และยอมรับบทบาทใหม่ของแต่ละฝ่ายทำให้เกิดความอุ่นใจ และสิ่งหนึ่งที่ทำให้การแย่งชิงอำนาจในจีนสงบลง ส่วนหนึ่งก็เพราะผู้นำปัจจุบัน เห็นแก่ประโยชน์ของชาติมากกว่าของตัวเอง และยอมรับแนวทางที่ เต็ง เสี่ยวผิง วางไว้ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยมี เจียง เจ๋อหมิน ผู้เป็นทายาททางการเมืองของ เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นำ และใน ค.ศ.2002 จะครบวาระการดำรงตำแหน่งของผู้นำระดับสูงทั้งประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีของจีนอีกครั้ง จึงมีการคาดการณ์กันว่า จะมีผู้นำรุ่นใหม่เช่น หู จิ้นเทา ขึ้นเป็นผู้นำรุ่นที่ 4 ของจีนต่อไป

4. สรุป

การเมืองจีนตั้งแต่ ค.ศ.1949 เป็นต้นมาเต็มไปด้วยความขัดแย้งและการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างผู้นำกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง ทำให้เกิดการกวาดล้างกำจัดคู่แข่งทางการเมืองสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน และเป็นความสูญเสียของประเทศชาติ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการที่ผู้นำแต่ละกลุ่มต่างต้องการมีอำนาจหรือต้องการรักษาอำนาจของตนเองรวมทั้งเป็นความขัดแย้ง

ในเรื่องแนวคิดในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีการประณามกันว่าเป็นฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา เป็นพวกทุนนิยมหรือลัทธิเก้ รวมทั้งความขัดแย้งของผู้นำหัวอนุรักษ์ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายปฏิรูปประเทศของ เต็ง เสี่ยวผิง หรือความขัดแย้งจากการมีความเห็นทางการเมืองไม่ตรงกันจนทำให้ต้องตกอำนาจไป ดังเช่น หู เย่าปัง และจ้าว จื่อหยาง

หลังยุค เต็ง เสี่ยวผิง ผู้นำจีนรุ่นปัจจุบันต่างสืบทอดแนวนโยบายของ เต็ง เสี่ยวผิง และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามที่ เต็ง เสี่ยวผิง ได้นำไว้ นอกจากนี้ผู้นำรุ่นปัจจุบันต่างได้ชื่อว่าเป็นทายาทของ เต็ง เสี่ยวผิง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ประธานาธิบดี เจียง เจ๋อหมิน นายกรัฐมนตรี ลู หรงจี หรือรองประธานาธิบดี หู จิ้นเทา ซึ่งได้รับการคาดหมายว่าเป็นทายาททางการเมืองของ เจียง เจ๋อหมิน ต่างให้ความสนใจที่จะพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าการแย่งชิงอำนาจการเมืองกันแบบเก่า อย่างไรก็ตามจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของจีนไม่ว่ายุคใดสมัยใดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจถือเป็นเรื่องที่มีคู่กันมาโดยตลอด ดังนั้นแม้ว่าการเมืองปัจจุบันจะอยู่ในภาวะสงบเพราะมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่า แต่ในอนาคตอาจจะเกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจและมีผู้นำระดับสูงตกอำนาจไปอีกก็ได้

บรรณานุกรม

- เขียน ถีระวิทย์. (2527). *จีนผลัดแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2533). "วิกฤตการณ์เทียนอันเหมินกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจีน,"
ใน *เอเชียรายปี 1990/2533*. หน้า 15-27. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- "จีน," ใน *เอเชียรายปี 1985 / 2528 - 1999 / 2542*. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ทวีป วรดิลก. (2538). *ประวัติศาสตร์จีน*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- บุญศักดิ์ แสงระวี. (2538). *ตั้ง เสี่ยวผิง ชีวิตและการต่อสู้*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- ยุก จาง. (2539). *หงส์ป่า เล่ม 1-2 = Wild Swans*. แปลโดย จิตรภรณ์ ตันรัตนกุล. กรุงเทพฯ :
นานมีบุ๊คส์.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). *ตั้ง เสี่ยวผิง กับการทำประเทศจีนให้ทันสมัย*, *ประวัติศาสตร์*. 24 - 47.
_____. (ตุลาคม 2540 - มกราคม 2541). "การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน,"
ราชบัณฑิตยสถาน. 23 (1) : 85-119.
- อีแวนส์ , ริชาร์ด. (2540). *ตั้ง เสี่ยวผิง ผู้รังสรรค์จีนยุคใหม่*. แปลโดย ดร.ณี แซ่ลิ้ว. กรุงเทพฯ :
คู่แข่งบุ๊คส์.
- Fairbank, John K. (1992). *China, a New History*. Cambridge, Mass : Harvard
University Press.
- Hsu, Immanuel C.Y. (1995). *The Rise of Modern China*. 5^{ed}. New York : Oxford
University Press.
- Meisner, Maurice.(1999). *Mao's China and After*. New York : The Free Press Spence,
Jonathan D. (1999). *The Search for Modern China*. 2^{ed} New York : W.W. Norton &
Company.
- Zong Huaiwen(ed). (1989). *Year of Trial, Turmoil and Triumph, China From 1949 - 1988* .
Beijing : foreign Language Press.